

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

41 868

/4/3

COBISS O

J.K. STRAKATÝ.

PRO BLAHO NÁRODA

8381P

KOMEDIE VE 4 JEDNÁNÍCH.

NAPSAL

IVAN CANKAR.

SE SVOLENÍM AUTORA PŘELOŽILA

ZDENKA HÁSKOVÁ.

NÁKLadem TISKOVÉHO VÝBORU ČESKOSLOVANSKÉ SOCIÁLNĚ DEM.
STRANY DĚLNICKÉ. - - TISKEM DĚLNICKÉ KNIHTISKÁRNY V PRAZE.

[1907]

41868

41868

9. V. 1977 D 149

OSOBY:

Alexej šl. Gornik.

Dr. Ant. Grozd, zemský poslanec, obecní radní atd.

Kateřina, jeho žena.

Matilda, jeho neteř.

Dr. Pavel Gruden, zemský poslanec, obecní radní atd.

Helena, jeho žena.

Josef Mrmolja, } obecní radní.
Klauder, }

Paní Mrmoljová.

Julius Ščuka, žurnalista.

Fr. Kadivec, právník, příbuzný Grozda.

Prof. Kremžar.

Stébelce, básník.

Síratka.

Chatrně oblečený mladý muž.

Služka Grudnových.

Obecní radní.

JEDNANI I.

(U Grozdových; důstojně zařízený salon; na pravo v předu vchod do rodinných pokojů; vzadu dvěře do jídelny, v levo okno, u okna malý stolek s pohovkou a dvěma židlemi. Stůl se židlemi v předu v levo. Na zadní stěně podobizny Bleiweise a Vodnika)

1. výstup.

(Grozd a jeho žena. U okna Ščuka, Siratka a Kadivec, Mrmolja a tři obecní radní ve fracích stojí vážně a slavnostně před Grozdem, který se zdá roztržitým a nervosním).

Mrmolja (pokračuje v oslavné řeči): — — Na-
dešel tedy dnešní den — den radosti a po-
svátných citů pro celý náš národ, pro celou naši
krásnou vlast. Nesčetné množství vděčných srdcí
vysílá dnes, v den vašich šedesátých narozenin
vroucí prosby k všemohoucímu, aby vás ještě
mnohá leta zachoval pro ten národ, kterému jste
zasvětil všechny své síly a schopnosti, kterému
jste obětoval tolik osobních zájmů, své zdraví
i duševní klid. Směle mohou říci, že na všem, co
se utvořilo velkého a blahodárného během po-
sledních dvaceti let, leží požehnání vašich rukou,

pot vaší námahy. Prozřetelností boží rodí se národu v nejtěžších dobách nezištní mužové, kteří ho vedou pevnou rukou přes všechna nebezpečí a nehody po cestě pokroku k touženému cíli. Z těch mužů, a ne posledním mezi nimi — je náš doktor Grôzd — jste vy! Národ cítí se šťastným, že vám může projevit svůj hluboký dík, svou neomezenou oddanost, cítí se šťastným, že vás vidí po tolika bouřích, tolika starostech stále ještě čilého a mladistvého při hájení práv národa. Protož dovolte, abych vám provolal ve jménu celého národa — v první řadě ve jménu spolku měšťanů a družstva majitelů domů — (Siratka vstane a zamává rukou z okna): Bůh vás chraň, vaší velevážené rodině a našemu národu, bůh vám dopřej ještě mnohá leta!

(Venku pod oknem bouřlivé volání): »Ať žije!«

Grozd: — Překvapil mne — — — mile mne překvapil tento nenadálý a nezasloužený výraz přízně národa. Věřte mi, že jsem dělal, co bylo v mé moci — — — že jsem nehleděl ani v pravo, ani v levo, ani na svůj prospěch a vůbec ne na prospěch toho neb onoho . . .

Ščuka: . . . nýbrž na prospěch národa.

Siratka: }
Mirovský: } Tak jest!

Grozd (důrazně): Na prospěch národa. (Přeruší svůj předešlý slavnostní tón; chladně): Přijměte můj vřelý dík ve jménu mém i mé rodiny. (Obrátí se od Mrmolji do předu k ženě, rychle a méně hlasitě): Chci, aby se Milada připravila na svoji úlohu

jak se sluší. Ať se dobře oblékne; krk a ruce obnažené, ať jej lapí do sítí; Gorník je šibal. — Jdi! (Kateřina odejde. Mrmolja a ostatní se mezi tím přidružili k Siratkovi, Ščukovi a Kadivci).

2. výstup.

(Ostatní bez Kateřiny.)

Ščuka (Mrmoljovi): Jak pak dlouho jste se to učili?

Grozd: Nechte hloupostí! (Venku nové volání. Grozd odejde, dva obecní radní za ním — všichni jídelnou. Ostatní zůstanou. Siratka se dívá oknem.)

Mrmolja: Krásné jsou takové dny. Člověk se cítí i idealistou a jakýsi jas... jakási vřelost...

Ščuka: Mlčte, vždyť nemluvíte s národem.

Siratka (k Ščukovi): Už jsi jej viděl?

Ščuka: Koho?

Kadivec: Jej, jiného není.

Ščuka: Gornika tedy. Viděl, je tiustý.

První městský radní (velice vážně): Myslí, že jeho příchod, tak říkajíc jeho vstup — je pro náš veřejný život neobyčejně — — prospěšný — myslím totiž, velmi prospěšný pro celý národ.

Ščuka: Jak na to přicházíte?

První městský radní (polekán): Ne — já jen tak myslím — odpusťte...

Siratka: Pst — — — pozor! (Dole utichli. Je slyšet jednotlivá nesrozumitelná slova Grozda, který mluví s balkonu jídelny.)

Ščuka (mávně rukou): Ná—rod — — působení — — ná — rod, nezišť — — nost — — (Mrmoljovi): Proč myslíte, že volá ten lid dole?

Mrmolja: Zdá se mi, že je to jeden z nejdůležitějších okamžiků ve vývoji našeho národa.

Ščuka (Siratkovi): To jsi jej také naučil? (Mrmolja vstane rozmrzen a odejde do jídelny; za ním první městský radní).

3. výstup.

(Ščuka, Siratka, Kadivec.)

Siratka: Jsi dnes zvlášť hořký.

Ščuka: Nervosa se zmocnila i mne. Zde se totiž jedná o velké věci.

Kadivec: O velké věci!

Ščuka: Chápeš to tedy, proto jsi zaražen. Zvoní se před ním i za ním?

Siratka: Jak to?

Ščuka: Nu, představuji si to tak. Mělo by to tak býti: Muzikanti napřed a muzikanti vzadu, kudy chodí a kam si sedne. Což nechodí po zemi jako král? Dnešní oslava je míněna jemu, ne Grozdovi.

Siratka: Ty se nedíváš na věci s toho stanoviska, s kterého je nutno se dívat. Je nutno míti na zřeteli všeobecný prospěch národa.

Ščuka: Aby tě čert vzal! (V jídelně zazvoní poháry. Grozd z jídelny.)

4. výstup.

(Předešlí, Grozd.)

Groz d: Nepřejete si pohár vína v jídelně, pane Siratko? (Siratka se ukloní a odejde do jídelny.)

Groz d: Pane Ščuko, prosím! (Zavolá jej k sobě. Kadivec odejde za Siratkou!) Vy jste v poslední době nadělal tolik hloupostí, že je toho už trochu mnoho. Kdo vám říkal tu věc o Golobovi? Kdo vám říkal tu lež?

Ščuka (mluví celou dobu klidně a vážně): Lži mi nikdo neříkal a vůbec nejde o to, kdo mi tu věc řekl. Je-li pravdivá, nebo není-li pravdivá, o tom není řeči. Je-li komu užitečná nebo škodlivá, i to je stejné: je třeba říkati ji lidem.

Groz d (usedne): Vy jste nervosní — jste z těch lidí, kteří očíhávají a ohmatávají všechny věci, po kterých jim nic není, hrabou nevolaně v cizím blátě a pak se diví, dostanou-li zasloužené kopnutí.

Ščuka: To sem nepatří. Kdo jej zničil? — to je otázka.

Groz d: Nikdo nezemře přirozenou smrtí — — Golob je mrtev a postavíme mu pomník; to je vše, co se dá dělati — a vše, čeho je potřebí.

Ščuka: Jste li nevinen, proč se bojíte psaní? On byl poctivý člověk!

Groz d: Revolucionář byl. Já nedávám chleba lidem, aby mi rostli přes hlavu, aby pracovali

proti mně. Nej přednější je mně můj prospěch. To uvažte prosím.

Š č u k a: Mám své svědomí a své přesvědčení.

G r o z d: Žurnalista nesmí míti přesvědčení! — — — Ten zbytečný článek o Golobovi tedy pěkně upravte a neznepokojujte lidi ideálními přemrštěnostmi; to je zastaralé. Kdo chce býti samostatným nebo docela revolucionářem, musí býti připraven na strádání. Golob strádal a dostrádal, jak chtěl; do toho nikomu nic není a vám a mně nejméně!

Š č u k a: Tehdy jste ubil lidskost.

G r o z d: Nikdy jí nebylo — — — (Vstane velice chladně.) Vy jste v mých službách, to jsem vám chtěl říci. Vážím si vás, protože jste nadaný člověk; ale užívejte toho nadání k tomu, zač se vám platí. Držte se na uzdě a hleďte, abyste mne nepřivedl do postavení, které by nebylo nepřijemným mně, ale vám. Tím by byla věc u konce. (Odchází, obrátí se ještě jednou ke Š č u k ovi.) Pozval jsem vás dnes k večeři. (Jde k pokoji na pravo v předu.)

Š č u k a (odchází): Opravdu, je čas, aby byla věc u konce. (Odejde zvolna do jídelny.)

5. výstup.

(Groz d, Kateřina a Matilda; z pokoje v pravo.)

G r o z d: Dlouho jste dělaly. (K Matildě): Nač pak jsou ty krajky na prsou?

Matilda: Já také nevím, nač jsou, strýčku, ale když už tam jsou, myslím, abychom je nechali.

Grozď: Očekávám, Matildo, že vykonáš svoji věc jak se sluší. Gorník je nemotorný, příliš prostý a zdá se mi, že nežádá mnoho. Protože je nemotorný a příliš prostý, líbí se mu nejlépe rozpustilost a koketnost. To uvaž! Za tím účelem by bylo dobře, aby tvá toileta byla ještě jednodušší...

Kateřina: Antoníne!

Grozď: S tebou jsem nemluvil — — — Účes by mohl býti nedbalejší — — — několik kudrn by mohlo viseti na čelo — — — jen na jedné straně; to dá ráz odvážlivosti. A při příležitosti promluv minutku o poesii, mluv sentimentálně, i to je dobré. Ale ne víc, než minutu.

Matilda: Neboj se o mne, strýčku; myslím, že mám velkou schopnost ke komedii a také veselost mám k ní — — — Prosím tě, teti, nebuď tak smutná, což nevidíš, že hraju jen komedii?

Grozď (k Matildě): Zdá se mi, že mi dobře nerozumíš? (Kadivec přijde z jídelny, pohlédne do salonu a vrátí se.)

Matilda: Ne jen komedii?

Kateřina: Bojím se o tebe, Matildo.

Grozď: Odlož svůj nudný obličej pro dnešek. (K Matildě): Dej si tedy pozor, rozmysli si každý pohled a každý pohyb. Večer přijde Grudnovka, a Grudnovka je krásná ženská — — — Dělej, jak jsem ti řekl (odejde do jídelny).

6 výstup.

(Matilda, Kateřina, potom Kadivec.)

Kateřina (smutně): Matildo!

Matilda (s hlasitým smíchem): Ale, teť!

Kadivec (rychle z jídelny): Matildo! Ptám se tě, pro živého Boha — — — zdá se mi, že se tady něco plete — — — Protestuji proti tvému urážlivému smíchu. Co se děje? Ven s tím!

Matilda (afektovaně): Drahý Fráňo, bratrance můj —

Kadivec: Čert vem bratrance — — — odpusť, teto — Ale s jakou slávou jej očekáváte. — To je zrovna — odpusť, teto — imperinentní! Ty vyšší ohledy, ten prospěch veřejnosti, blaho národa atd. — humbug, lež, hloupost — odpusť, teto — Co pak je na tom člověku, co pak je na tom darebákovi, co máte s ním?

Kateřina (s dobromyslným úsměvem, klidně): Fráňo, ty se chováš velice neslušně.

Kadivec: To je docela jedno, zde nejde o slušnost. Ty, Matildo, já ti řeknu — odpusť, teto — Ale máš dnes v očích něco (s důrazem) neslušného, ale zde konečně nejde o slušnost — něco — špinavého je to — (Rozzloben). Čemu se směješ? (Klidně.) Konečně — nebudu plakat — ale je to přese všechno smutný konec!

Matilda (vázně): Prosím tě, Fráňo, co mluvíš, je přece více než urážlivé. Zapovídám si

jednou pro vždy takové nejasné podezřívání — a nad to jsi směšný.

K a d i v e c: Směšný? — dobře — dost! S bohem, slečno Matildo!

M a t i l d a (s afektovanou chladností): S bohem! (Kadivec stojí na svém místě.)

K a t e ř i n a: Ale proč se hádáte?

K a d i v e c: } Já se nehádám!

M a t i l d a: }

K a t e ř i n a: Lépe bude, rozmyslíte li si, co je dělat. Sami se starejte; já vám nemohu nic —

K a d i v e c (zamračeně): To je strýčkův absolutism — — (K Matildě.) A ty jsi docela spokojena s tím absolutismem (slavnostně), ty nemáš charakter!

M a t i l d a (krajně uražena): Ah, Fráňo! Nyní tě poznávám, v této chvíli. Takovým jsi tedy ve skutečností! (Poloplačíc.) A já tě měla ráda!

K a d i v e c (slavnostně): Teto, děkuju vám ze srdce za vaši nesmírnou dobrotu — — — Není mi už možno, jak vidíte, abych bydlel pod touto střešou — — —

K a t e ř i n a: Ale to je naprosto nerozumné —

K a d i v e c: Odpusťte teto, to není nerozumné. (Rozčilen) Myslíte, že se budu dívat na tu ničemnost — — — (Matilda si zakryje obličej kapesníkem) ničemnost — — — ničemnost! Přichystám si své kufry — — do Vídně — — do Paříže — — do Moskvy — — — Má poklona, teto!

M a t i l d a: Fráňo!

7. výstup.

(Předešli, Gruden, Grudnová, žena Mrmoljova.)

Gruden: Milostivá! (Kateřina a všichni přišedši se pozdravují.)

Kateřina: Velice jste nás potěšili! Očekávali jsme vás už. (K Mrmoljové.) Za tak dlouhý čas zase jdou!

Mrmoljová: Ach — milostivá — skryta ve svém příjemném zátiší, myslím tak málo na celý svět — a věřte mi, člověk má i v samotě svoji radost, svou zvláštní zábavu, kterou by mnohdy nedal za celý šum a vír toho světa.

Grudnová (přeruší Mrmoljovu; ke Kateřině): A jak jste omládla — milostivá — je něco radostného ve vašem obličeji, a není divu — v dnešní slavnostní den —

Gruden: Jistě vám je teple u srdce při těch upřímných oslavách, které pořádá celý národ vašemu manželi.

Kateřina (v rozpacích): — — Ó — ano — jistě — —

Mrmoljová (se mezitím zmocnila Kadivce): Netajte se tím, prosím vás — — Vy jste ještě stále ten geniální mladík — Vaše musa neodpočívá. Prosím, dovolte, buďte tak laskav, ukažte mi při příležitosti své umělecké výtvary, plody svého nadšení. Je to krásné, když je člověk tak nadšen, já žiju ze samého nadšení; idealism není nic zahanbujícího, opravdu ne. Jak vy myslíte?

Kadivec: Nic — nic, docela nic ne — — —

Mrmoljová: Oh — ano! — myslím, že přijde čas, kdy naplní myšlenka slovanské vzájemnosti všechna srdce, nejen ty vyvolené, kteří dnes ve svých tichých jizbách, plní svatého nadšení — — —

Kadivec: Ano — zajisté — — — odpusťte — — — Klaním se, milostivá — — — Musím neprodleně do Paříže — — (do jídelny).

Grudnová (mluví s Matildou, Gruden mezitím s Kateřinou): Tedy jste ho ještě neviděla? Velice zajímavý člověk; neobratný a poctivý. Představte si, nic na něm není viděti, že by byl tak hloupě bohatý, jak říkají.

Matilda: Proč pak sem vůbec přišel?

Grudnová: Zemřel mu otec a nyní, protože je svoboděn a má peníze, chce hrát velkou roli. Možná že se i ožení.

8. výstup.

(Předešlí, dr. Grozd — rychle z jídelny.)

Grozd (pozdraví Grudna atd.): Je mi velice milé, že jste přijali mé pozvání — — — (Grudnovi a Grudnové.) Upřímný dík za vaše gratulace.

Gruden: Je to krásné, slyší-li člověk takové dojemné výrazy vděčnosti národa, jako je posloucháš dnes ty, můj starý příteli... Gratuluji ti proto ještě zvlášť!

Grozd: Nezasloužil jsem takové oslavy a upřímně řečeno, bylo mi při těch serenádách, gratulacích atd. — stále nějak teskno.

Gruden Je to — — — v jistém smyslu nepříjemná věc — — — opravdu — — — a — a — chtěl jsem se ptáti — — — drahý doktore — — — jak pak je to s tou aférou? — Něco jsem zaslechl — sám nevím, kde — — —

Groz d: Jakou aféru myslíš?

Gruden: O zemřelém Golobovi, o tom podivném historiku a básníkovi — — — dás ví — — — co o něm říkají — — — že žil v poslední době — — — Bůh ví, čí vinou — — — ve veliké bídě.

Groz d: Ach — — — tak — — — (jdou do zadu v levo).

Mrmoljová (sedí s Grozdovou za středním stolem): Takový člověk je pravé dobrodiní pro náš ubohý národ; to je osud — milostivá — osud jim určí jejich cestu už napřed, oni jsou už svou přirozenou povahou vůdci a spasiteli národa. Hledte, jak mu vycházejí všechna srdce vstříc, jak házejí květy před jeho kroky, mně je teplo, když jej vidím a když si pomyslím, k jakému prospěchu bude jeho práce pro pokrok národa a zvláště pro slovanskou vzájemnost — nemyslíte?

Groz dová: Ano — — — odpusťte — — — (Mrmoljová hovoří dále).

Grudnová (sedí za stolem v levo, Matilda se opírá o okno) Dokonce se červená, zcela vážně — Bůh sám ví, jak dosud žil —

Matilda: To musí být nudné.

Grudnová: Není to nudné, naopak je něco pikantního v obcování s takovým člověkem. Budete vidět — doporučuji vám jej.

9. výstup.

(Předešlí. **Alexej šl. Gornik**, za ním **Kremžar a Stébelce**. Všichni vstanou, Grozd spěchá Gornikovi vstříc, pozdraví Kremžara jen mimochodem, Stébelce vůbec ne.)

Grozd (Gornikovi): Prokázal jste mi velkou čest — Blahorodí, téměř jsem už nedoufal, že nás oblažíte — — — Dovolte mi, abych vám představil svou ženu.

Gornik (dobromyslně, poněkud v rozpacích): Proč bych nepřišel, když jsem to slíbil? (Pokloní se Kateřině.) Dobrý večer — milostivá. (Grudnovi.) Vy také zde, pane doktore?

Gruden (velice úslužně): Když ne k vůli jinému, blahorodí, byl bych přišel proto, že jsem věděl, že přijdete vy — vy jste nyní sluncem, kolem kterého se točíme my, menší oběžnice — abych se tak vyjádřil. Přinesl jste něco svěžího, zdravého do našeho života. (Grudnová a Matilda přišly do středu jizby, kde stojí ostatní.)

Grozd (přeruší Grudna): A zde, blahorodí, dovolte, je moje neteř — tak říkajíc dcera mého švagra. Už od útlého mládí je u mně, od smrti otcovy.

Gornik: Velice mně těší, slečno (spatří Grudnovou) ah — milostivá!

Grudnová (laskavě, ale přirozeně): Už po třetí, pane Gorniku! Mám štěstí — když se

uváží, jak je těžko vás viděti, nebo dokonce s vámi mluvit.

Gornik: Jak to myslíte, milostivá? Já jsem přece všude — celé dny a noci jsem ve společnostech, kterých jsem před tím nikdy ani neviděl.

Grudnová: Právě proto — — — Což vám není příjemné, že vás tak vyhledávají — že vás tak milují?

Gornik: Ovšem že je to příjemné — — — ale, milostivá, byl bych raději, aby mne nemilovali všichni — — — jen někteří — — — To jest — ah — tak unavující.

Grudnová: Ubožáku!

Groz d (v předu rozzloben, ku Kateřině): Ty nerozumíš ničemu, k ničemu se nehodíš — — — V mém domě, před mýma očima mi ho přeberou — — — Oba dva už ho mají v ruce. Nestrpím toho — — — Jdi k němu a přiveď jej k Matildě! (Kateřina do zadu v levo, narazí na Mrmoljovu, Mrmoljová ji vezme za ruku a stojí s ní za stolem, Gornik s Grudnovou u stolu u okna, blízko Gruden. Stébelce s Matildou u velkého stolu; Grozd a Kremžar jdou ku předu.)

Groz d (s Kremžarem v předu): Ať intrikuje, jak se mu líbí, mně je to všechno jedno — bude to jeho škoda.

Kremžar: Je to nevděčné od Grudna, toho člověka, kterému jste vy sám pomohl ke kariéře, nehledě na velkou morální škodu, kterou utrpí národ, nezachová-li se disciplína mezi pře-

dáky, (tišeji) Gruden je, víte — takhle — tichý člověk — chodí po špičkách — usmívaje se — mžikaje — Já jsem mu nikdy nedůvěřoval. (Jdou do zadu. Grozd uvidí u stolu Kateřinu, mávne rukou a jde ke Gornikovi.)

Groz d: Opuštěte, blahorodí, že vás ruším — jen na slovíčko — na krátké slovíčko — oduštěte — (vezme Gornika pod paží; k jídelně).

Gruden (Grudnové): To je lišák — — — Já věděl hned — už dávno jsem věděl, co zamýšlí — — — Ten dnešní večer je jen záminka — — — Vší silou se mu věsí na šosy — je to vypálený hoch, tenhle Grozd — — — Ale já myslím, že se mu to nepoštěstí.

Grudnová (polo s úsměvem): Já také myslím, že se mu to nepoštěstí. (Gruden do zadu, setká se s Kremžarem, oba do jídelny; Grudnová k velkému stolu.)

10. výstup.

(Stébelce, Grudnová, Kateřina, Matilda, Mrmoljová kolem velkého stolu.)

Mrmoljová: Přednášejte, prosím vás, drahý pane Stébelce. Poesie dává radostným okamžikům pravou rozkoš, bez poesie není života. A zvláště vaše umělecké výtvary, pane Stébelce — — — je v nich cosi měkkého, tak cosi něžného.

Stébelce: Milostivá, vy mně příliš pochlebujete. Ale pravda je — já se velice snažím, aby přišlo do veršů něco měkkého — — — tak něco něžného.

M r m o l j o v á: Pozorovala jsem to už dávno — — a proto si vás zvlášť vážím. Protože ta měkkost, ta něžnost je něco čistě slovanského, a po krásné cestě, po cestě poesie, se blížíme jaksi té pravé, slovanské vzájemnosti, která ob-
jímá pomalu všechny duše — — nemyslíte?

Stébelce (udiven): O — — jistě — —
jaksi — —

Kateřina: Odpusťte. (K Matildě): Abych se
ohlédla po večeri, a (poněkud dále od ostatních) až
přijde Gornik — — — podívej se trochu
po něm.

Matilda (nevrlé): Ah — — ano — —
(Kateřina odejde.)

11. výstup.

(Předešlí bez Kateřiny.)

Grudnová: Gornika oslavujete ve svých
verších?

Stébelce: Přímou ho nejmenuju — — —
ale lze poznati, že jsem jej myslil.

Grudnová: Co pak jste mu všechno při-
dělil — — jaké cnosti?

Stébelce: Ne právě cnosti — — jeho vý-
znam pro celý vývoj našeho veřejného života

Grudnová: Jak to myslíte?

Stébelce: Díky jeho talentům — —

Grudnová: Talentován je také?

Stébelce: Vůbec — — ne abych se přímo
zmiňoval o talentech — — celá jeho osobnost
— — celé jeho bytí — — odpusťte — — ne-
dovedu se vyjádřiti.

Grudnová: Je bohatý.

Stébelce: Ano — — ovšem — — ale to je něco materiálního — tak říkajíc, nespadá to v city, do poesie.

Mrmoljová: Pan Stébelce myslí vůbec význam Gornikova vystoupení pro blaho národa a zvlášť se zřetелеm na slovanskou vzájemnost.

12. výstup.

(Předešlí; Ščuka a Siratka z jídelny.)

Ščuka: Viděl jsi jej? Viděl jsi jej? Na mou duši, z toho se něco vyklube.

Siratka: Nejste přáteli, to je pravda.

Ščuka: Velké věci jsou za dveřmi. To bude boj za ideály národa.

Siratka: Tak daleko to nepřijde.

Ščuka: Budoucnost je naše, příteli — — dosud vládla fráze, nyní budou vládnouti fráze!

Grudnová (Ščukovi za stolem): Už jste se mu poklonil?

Ščuka: Byl jsem mezi prvními, milostivá — zastupoval jsem veřejné mínění.

Mrmoljová: Veřejné mínění! To se slušelo — opravdu, velkolepá myšlenka. A nikdo nebyl k tomu více oprávněn, než vy, náš nejlepší — — abych se tak vyjádřila — —

Ščuka: — — Žurnalista. Ale mýlíte se, milostivá, se mnou to jde s kopce; člověk stárne a fráze mu scházejí!

Grudnová: Neděláte si právě poklon.

Ščuka: Poctivý člověk, který se zná, nemůže si dělati poklon.

Grudnová: A nyní jste docela vystoupil jako obránce práva a spravedlnosti.

Ščuka: Jak mi můžete něco takového vyčítati?

Sirátko: Pravda je, že jsi mi ještě nevyložil, jak je to s tou věcí.

Grudnová: O Golobovi, o tom opilém reformátorovi. Říkají, že máte zajímavé jeho dopisy a že máte v úmyslu očistiti jej před světem, povznést jeho vzpomínku.

Ščuka: Bajky! Golob byl nerozumný člověk, měl lháti, jako lžeme my. Dnešní lež je tak v úctě, že se ani nejodvážnější nesmí o ni otřít. Pravda se musí ctít v theorii, pro práci nemá žádného významu. Hlavní je, aby byl člověk živ, žije-li pomocí lži nebo pravdy, je konečně vše jedno. Prostředek je prostředek.

Matilda: Golob nelhal?

Stébelce (vážně): Ne, slečno — — — Byl příliš smělý a slušný člověk — neuměl se chovati ve slušné společnosti.

Matilda: Byl šlechtný člověk.

Mrmoljová: Ano — — šlechtný byl — — zajisté — — jenže neměl smyslu pro vznešené myšlenky, které povznášejí člověka nad každodenní starosti, nade všechno hemžení hmotného života — — — pro svaté statky národa neměl smyslu — — co myslíte, pane Ščuko?

Ščuka: Ne, neměl.

Grudnová: Vy tedy nemluvíte pravdu?

Ščuka: Rozmyslil jsem si to, chci žít!

13. výstup.

(Předešlí, Gornik a Gruden.)

Gruden (vede Gornika k oknu, důvěrně): Ne, že bych mu vytýkal něco zvláštního; doktor Grozd je, jak jsem pravil, dle všeho soukromě docela poctivý člověk, ač dokonce i v tom ohledu někteří mluví o nehezkých aférách, které jsou i mně jakž takž známy, o kterých však je lépe mlčeti, protože doktor Grozd je konec konců přece jen můj přítel. (Pomalů, důrazně.) Tedy prosím vás, blahorodí, nespolehejte na lidi, kteří se vám vtírají a nemají jiného úmyslu, než aby pomocí vašeho velkého vlivu ve vysokých i nejvyšších kruzích dosáhli různých záměrů své osobní chtivosti, neohlížeje se na blaho celého národa, nehledě k tomu, že by vás svým nečistým přátelstvím mohli přivést do nepřijemnosti

Gornik (v rozpacích, utírá): Prosím, vyložte mi to jasně. Nerozumím vám dobře — —

Gruden: Dnešní večer — to šedesátiletí je jenom záminka. Nejsem přesvědčen, že je mu plných šedesát let — — Chtěl se jen ukázat, proslavit se v této chvíli, před vašima očima. On, jak jsem řekl, zná váš vliv, kterým vládnete už vzhledem k urozenosti své rodiny. Tak vás

pojímá Grozd. Vy jste mu jen žebřík. Také svoji tak zvanou neteř by vám rád přilepil.

Gorník (udiven): Myslíte?

Gruden: Jistě, na každý způsob by vám ji rád přilepil. Já sice nemám žádných předsudků o jeho neteři, ale varuju vás, blahorodí — —

Gorník: Děkuju — takových věcí jsem nečekal, opravdu ne — —

14. výstup.

(Předešlí; Grozd, Kremžar, Mrmolja, městský radní z jídelny.)

Grozd (mávně rukou rozčilen Mrmoljovi): Vy jste velice naivní; což myslíte, že ho neznám? On peče své kaštiny. Nu, mně je to jedno — ať se rozdělí národ na dva tábory.

Mrmolja: Myslím, že by to byla velická škoda pro všeobecný pokrok — — takřka — —

Grozd: Nemluvte hlouposti.

Kremžar: To jsou na každý způsob vážné okamžiky našich nejnovějších dějin. Zdá se mi, že národ je na rozcestí

Grozd (jde k Ščukovi): Pane Ščuko, prokažte mi službu. Povězte Grudnovi nějakou novinku, ten člověk je strašná smůla, a mně je to nepříjemné, svrchovaně nepříjemné.

Ščuka: Hned — (jde v cestu Gorníkovi a Grudnovi).

Stébelce (vstane): Pane doktore! — Slovní pánové —

Mrmoljová: Pozor, pánové, poesie má slovo — neboť poesie je to, která člověka —

Siratka: Silentium!

Ščuka (Grudnovi): Docela jistě (vezme jej pod paži). Poslyšte mne, prosím — —

Gruden (se brání): Ale ne, dovolte — to přece není nic důležitého; já vůbec nevím, odpusťte, proč mně to povídáte.

Ščuka: Každá věc má své zvláštní příčiny; některé z nich jsou významné a hodné uvážení, jiné nepatrné, a přes to jsou to příčiny. Protože, je-li osel i sebe menší, je to přece jen osel.

Siratka (se přidruží ke Grudnovi a Ščukovi): Co tak horlivě vykládáte?

Ščuka: Znamenité věci, Siratko. Ne, pane doktore, poslyšte dál.

Stébelce (stojí): Pánové — —

Mrmoljová: Silentium!

Grozd: Po večeři, pane Stébelce, po večeři — — (Přidruží se ke Gornikovi.) Blahorodí, dovolte, abych se zmínil o oné choulostivé věci, které jsem se již dotkl. Doktor Gruden je sice můj přítel, v soukromém životě snad poctivý člověk — — ale všeobecně, abych se tak vyjádřil, je veliký podvodník. (Gruden se k nim blíží, Grozd vede Gornika rychle k jídelně)

15. výstup.

(Předešlí, bez Grozda a Gornika.)

Gruden: To je impertinentní! — — — Nemluvil někdo o podvodnících?

Ščuka: O podvodnících? Nic divného, kdo pak dnes není podvodníkem?

Grudnová (vstane ke Grudnovi): Ty jsi hrozný nemotoral

Ščuka (Siratkovi): Věc se vyvíjí!

Stébelce: Odpusťte — — nechápu — —

Mrmoljová: Ano — — člověk často nechápe onoho tichého, skrytého působení obětovných, pro svůj národ nadšených mužů; a potom užasne, když se mu ukáže před očima velkolepý děj — —

Grudnová (Grudnovi): K tomu nejsi; měl jsi to vzít chytřeji!

Kremžar (se k nim přidruží): Je něco nepříjemného ve vzduchu dnes; nezdá se vám?

Gruden: Možno, pane profesore! (Odejde za Grozdem a Gornikem.)

Matilda (k Ščukovi): Byl jste už někdy v Paříži, pane Ščuko?

Ščuka: Loni jsem tam byl!

Matilda: Odpusťte, ale je tam mnoho hezkých žen?

Ščuka: Strašně!

Matilda: Jaké jsou? Jaké obličejy? Jak mluví?

Ščuka: To je různé — — Co je na nich nejlepšího, jsou rty, — plné, tmavě červené rty.

Matilda: Ah — — a v Moskvě?

Ščuka: V Moskvě jsem ještě nebyl; ale říká se, že i tam jsou krásné ženy.

Mrmoljová: Opravdu, přísně slovanský ráz, který se tam zachoval úplně a nezkaleně;

i to by nás mělo povzbudit, abychom pěstovali onu myšlenku slovanské vzájemnosti, která dnes — —

16. výstup.

(**Předešlí.** Kadivec vejde pevnými kroky hlavním vchodem.)

Kadivec: (hlasitě): Nepůjdu, zrovna ne!

Ščuka: Odkud tak rozčilen?

Kadivec: Z nádraží — — z hanebného útěku — fuj, — dás mne vem — — — Ale já se nedám tak lehkot! (Přistoupí k Matildě.) Matildo, já ti řeknu (vzpamatuje se.) Ah, pardon! (K Ščukovi): Nemyslíte, že je pan Gorník docela obyčejný darebák?

Ščuka: To se ví, že je darebák! (Matilda u vchodu u dveří si zakryje oči šátkem a odejde.)

17. výstup.

(**Předešlí bez Matildy.** Grozd, Gorník; za nimi Gruden.)

Grozd (důvěrně Gorníkovi): Svou ženu by vám prodal. Docela jistě; vyzvedněte ho na svá ramena a on vám prodá svou ženu. Já sice nemám žádných předsudků o jeho ženě, ale varuju vás.

Gorník: Svou ženu, pravíte?

Grozd: Podvodník je, jak jsem vám řekl! Plazí se, čenichá, mžourá; člověk by myslel, že dělá poklony, on však jich nedělá, ale utrhá!

Gorník: Poklon vám nedělal!

Grozd: Ah; — — On tedy mluvil? Prosím vás, odpusťte, blahorodí, co mluvil?

Gornik: Ale dovolte přece, mně je to vše naprosto nepochopitelné! — Co jsem vám udělal?

Grozd: Prosím, blahorodí!

Gornik (klidně a dobromyslně): Co jsem vám udělal, že mne pronásledujete? Přisahám vám, že se nechci vtírat do veřejného života!

Grozd: Zajisté, blahorodí, by nebylo slušné, abyste vynakládal svůj vliv, svoji neposkvrněnou osobu pro takové — odpusťte — prase, jako je tento Gruden

Gruden (se k nim přidruží. Ščuka, Siratka, Grudnová; blíže nich Mrmoljová sedí za stolem se Stébelcem.)

Gruden: Dovolte, blahorodí, abych vám v oné důležité věci —

Grozd (táhne Gornika sebou): Známe tu důležitou věc!

Gruden: Jakou důležitou věc, dovol, příteli, — — jakou důležitou věc?

Grozd (ještě důrazněji): Známe tu důležitou věc! Jak jsem vám řekl, blahorodí — vy ještě neznáte poměrů a neznáte lidí — — šetřte svoji blahovůli!

Gruden: Na koho to bylo, příteli? Biješ snad na mne?

Grozd: Nemluvil jsem s tebou příteli! (Všichni ostatní utichnou a poslouchají. Ščuka se opírá o stůl, Stébelce sedí; Kremžar a Siratka se blíží. Mrmolja a ostatní polekáni. Grudnová sedí vedle Ščuky, obrácena celým tělem od stolu proti Gornikovi.)

Gruden: Řeknu ti velice mírně, že si předem zakazuji takové dvojsmysly a vás, blahorodí, přátelsky a nezištně varuji před lidmi, kteří myslí jen na svůj špinavý prospěch.

Groz d: Komu to platilo, přáteli, myslíš snad mne?

Gruden: Nemluvil jsem s tebou, přáteli! Ano, blahorodí, už před týdnem, hned v tu chvíli, kdy jste přišel do našeho města, líčili na vás, nastavovali své sítě — a pod záminkou rozličných vymyšlených šedesátiletí — — —

Mrmojlová: Pánové — — ve prospěch všeobecného národního prospěchu, zvláště ve jménu slovanské vzájemnosti —

Š č u k a (Mrmojlové): Silentium! — Nyní jde o zájmy národa.

Stébelce: Odpusťte — nerozumím zcela —

Groz d: Blahorodí, podívejte se na něho, nezbledl chtivostí a závistí? Varoval jsem vás v pravý čas, a nyní jej vidíte —

Gornik: Ale prosím vás, pane, ujišťuji vás — —

Gruden (Grozdovi): To je bezmezná podvádění — ale podvádění je tvoje přirozenost!

Grudnová: Pavle!

Groz d: Blahorodí, ten člověk je blázen, zbláznil se chtivostí.

Gruden: Chtivostí?! — Ty, který bys chtěl svou neteř — ej — znám tě! —

Groz d (krajně rozrušen): Podvodník! podvodník! podvodník!

Gruden: Zapamatujte si tuto chvíli. — Od toho okamžiku je náš národ ve dvou táborech! (jde rychle ven; rovněž Grudnová.)

Kadivec: (naivně ke Grudnové): Milostivá, neměla byste ho vzít s sebou?

Grudnová: Přejete si?

Kadivec: Gornika!

Grudnová: Pane Kadivče!

Kadivec (polekán): Pardon! —

Gornik: Odpusťte, jsem velice překvapen. (Matilda a Kateřina z jídelny, stojí mezi dveřmi.)

Mrmolja: Zdá se mi, že je to jeden z nejvážnějších okamžiků v dějinách našeho národa. (Grudnová i Gruden u východu; Stébelce, Mrmoljová atd. v rozpacích zaraženi.)

(O p o n a)

JEDNÁNÍ II.

(U Grudnových; intimně, vkusně upravený pokoj, moderní světlé tapety; dveře uprostřed vzadu, na levo i na pravo, v předu v levo piano, v pravo v předu psací stůl. Malý okrouhlý stolek s pohovkou a židlemi; zrcadlo, v pravém koutě květiny atd.)

1. výstup.

(Grudnová v koketním domácím obleku. Gruden chodí zamyšleně po pokoji.)

Grudnová (u psacího stolu): Siratka je, sa-
pristi, málo duchaplný. Nudná historie!

Gruden: Psal věčně!

Grudnová: Kdo se stará o takové věci!
To není pro naši dobu! Naše provolání musí
býti revolucionářské, silné — svou mělkostí je
podoběn úplně tobě!

Gruden: Ale co řeknou lidé? Co řekne
národ?

Grudnová: Národ jsme my — pamatuj si
to! Co mluvíme my — mluví národ! Je po-
třebí denuncovati, pomlouvati — křičeti je třeba!
Jinak se nic nesvede! Tu máš svou interpelaci
— a vyprav se v čas, v pět je sezení!

Gruden (čte): Ale — konečně — to není úplně pravdivé — takoví padouši přece nejsou —

Grudnová: Ovšem že jsou — každý člověk má tolik hříchů, že se mu může vyčítati cokoliv — a vždy bude v pomlouvání něco pravdy. Což ty nejsi padouch?

Gruden: Hm — to je to právě —

Grudnová: Ha, ha, ha — to je to — netroufáš si na světlo. Upokoj se: kdo nadává, je vždy čist! Ale mluv chladně, ostře, přesvědčivě — jako uražený poctivec. Obličej k tomu máš!

Gruden (jde k pokoji v pravo, ale vrátí se): Doufám, Heleno, že mne znáš?! Nedělal jsem ti žádných nerozumných scén — ač bylo někdy trochu důvodu. Žárlivost je něco směšného, ale to ti říkám zkrátka: dej pozor na své kroky!

Grudnová (usedne, udivena): Ah — hledme, hledme!

Gruden: Gornik stojí za mnoho — ale abych ho kupoval za takovou cenu — musil by stát ještě za víc!

Grudnová (s hlasitým smíchem): Musil by stát ještě za víc! Jen o něco více — když se to přesně uváží, kdož ví — možno, že stojí za víc, než se na první pohled zdá! Ano, potom — potom bys ho koupil i za takovou cenu. To znamená: nyní ho nekupujme za takovou cenu, protože nejsme docela přesvědčeni, že za tu cenu stojí. Ale přesvědčíme-li se časem, pak je to jiná věc — docela jiná! Musil by stát ještě za víc!

Pavle, ty jsi laskav — Protože jsi mne přímo neurážel, je věc ukončena.

Gruden: Opuště, myslil jsem to čestně!

Grudnová: Ty, čestně?

2. výstup.

(Předešlí; Siratka a Ščuka ze zadu.)

Siratka: Klaním se, milostivá! Tu jsem vám jej přivedl. (Grudnovi.) Přijďte tedy?

Gruden: Hned — (do pokoje v pravo).

Grudnová: Nezdržuji vás? Ráda bych s vámi o něčem soukromě promluvila.

Ščuka: Jsem vám k službám, milostivá! Sezení obecní rady není pro mne; spím raději doma!

Grudnová: Dnešní bude zajímavé!

Ščuka: Tím hůř; je-li u nás něco zajímavého, je to zároveň špinavé!

Grudnová: Což jste ještě nepřivykl? (Gruden z pokoje ve svrchníku a klobouku.) Tedy bez ohledu a strachu!

Siratka: Má poklona!

Grudnová: S bohem! (Gruden a Siratka odejdou dveřmi vzadu.)

3. výstup.

(Grudnová. Ščuka.)

Grudnová (sedne si ke stolu v popředí a vybídně Ščku, aby usedl): Vám se tedy to vše zdá špinavým?

Ščuka: A směšným!

Grudnová: Máte pravdu. Ale je třeba dýchat vzduch, který tu je!

Ščuka: Zajisté, ryba žije ve vodě a žába v blátě.

Grudnová: Proto je nerozumný, kdo není spokojen s věcmi, jaké jsou. Vy sám nejste o nic lepší než my — rozdíl je jen ten, že jste nespokojen, a to vás neospravedlňuje.

Ščuka: Mýlíte se, milostivá, já jsem velice spokojen. Mám jen chybu od narození: můj nos je totiž velmi jemný a mnoho nesnese. Stisknu-li si nos, jsem schopen provést největší ničemnost.

Grudnová: Buďte upřímným a nechte ironie. Ráda bych vás slyšela mluvit přímo od srdce!

Ščuka (se zvláštním důrazem): Neslyšela jste mne nikdy?

Grudnová: Ano! To bylo teď přímo od srdce! A vy si vzpomínáte ještě stále — ještě stále na ty krásné časy?

Ščuka: Nechme je v klidu. Kdybychom se se jich dotýkali, pošpinili bychom je a bylo by jich škoda. Od té doby se mnoho změnilo.

Grudnová (poněkud ironicky): Povězte mi — měl jste mne opravdu rád?

Ščuka: Nechme ty časy na pokoji. Pro mne zůstaly takovými, jakými byly, bez hořkosti a přetvářky. Nepovídejte mi, co se potom stalo. Cítím, kolik v tom bylo zároveň lži a klamání — ale uchoval jsem ty časy s veškerou láskou ve

svém srdci a nikdo se jich nesmí dotýkati. Vy, milostivá, nejméně — —

Grudnová (po krátkém mlčení): To byly ty časy — tenkrát jste byl ideálním člověkem — v té době —

Ščuka: Ano, ale nezůstalo mi z těch dob nic jiného, než fráze. Z těch nyní žiji. (Změněným hlasem.) Hledte, jak je dobře, byl-li člověk ideálním. Co bylo krásného a pravdivého, sice navždy uniklo, ale plášť to zanechalo u nás. Slova zůstala, ty fráze totiž, které jsou dnes naším pokladem a celým naším bohatstvím.

Grudnová: Ale prosím vás, co chcete bez frází?

Ščuka: Pravda je, že každý odpor byl by pošetilý a bezúspěšný. Ta krásná slova, která kdysi něco platila a proto požívala oprávněné úcty, jsou nyní jen frázemi. Úcta zůstala, a kdo se těm frázím vysmívá, je zrádcem rozličných myšlenek, pokladů atd.

Grudnová: To konečně není tak veliké neštěstí. Lidé žijí, jak žili, a fráze nikomu neškodí.

Ščuka: Škodí! Ubíjí! Lež neubíjí kyjem, ale plazí se žilami jako jed, zvolna a lstivě, nepozoruje se, jak působí. Ale myslíte, že je opravdu možno ještě dlouho žít v takovém vzduchu — tak plném lži a frází, že není viděti na cestu? Po takových dnech přichází bouře!

Grudnová: A vy přece žijete — vy sám děláte ty fráze, vy je propagujete, vy je chráníte;

právě vy — náš znamenitý žurnalista — prášíte po cestách, až se to zdvihá nad domy — — —

Ščuka: Prach mne proto nepálí méně do očí — (Vstane.) Odsuzujete mne právem, jsem nešťastný člověk. Kdo je dnes nešťasten, je hoden pohrdání. Třeba jen ohnouti koleno, jen sladce se smáti je třeba — nic jiného. A nic nesmí člověk viděti a ničeho si nesmí přát. — Ale já vidím, jak jdeme všichni dolů, do neko-nečného bláta, vidím, že nám lži a fráze vzaly i to málo, co jsme měli v sobě dobrého a svě-žího. Kdo by se díval na ten život z daleka, smál by se tomu; kdo musí v něm žít a je po-ctivý, je nejlépe, když se oběsí — — Ničeho si člověk nesmí přát, po ničem nesmí toužit! — Ale já bych rád viděl lidi, kteří by mluvili bez bázně a ohledů a sobectví; rád bych viděl lidi, kteří by spíše plivli pod stůl, než by řekli jednu z těch frází, z kterých nyní žijeme a které jsou cílem celé a koncem celé naší pošetilé a bezvý-znamné práce. A to by přece nebylo těžké — nebylo by to tak těžké! Jen oči by bylo třeba otevřít — — Ničeho jiného by nebylo třeba! — Jen otevřít oči, dokud jich prach úplně neza-nese. Vzduch by se vyčistil a my všichni bychom volněji dýchali — dýchali — — (Klidnějším hlasem po krátké přestávce.) Nu, do toho je daleko — — —

Grudnová (jaksi v rozpacích): To je na každý způsob zajímavé — —

Ščuka: Ano! Zajímavé je to — — Dovolte, milostivá, ale nechtěla jste mi něco zvláštního?

Grudnová: A proč vy neotevřete oči?

Ščuka: Odpusťte, ale nepřála jste si něco, milostivá?

Grudnová: Proč vy nevyčistíte vzduch?

Ščuka: Myslíte, že jsem mluvil fráze?

Grudnová: Ne, to nemyslím!

Ščuka: Prosím vás, myslíte si to! Ráno totiž zase sednu, abych vyložil svou každodenní lež o národních ideálech — —

Grudnová: Pojdte k nám!

Ščuka: Žertujete, milostivá!

Grudnová: Nijak. Pojdte k nám, budete psát svobodně, dle svého srdce!

Ščuka: Nebyla byste mi vděčna. — Víte, proč je pes věrný svému hospodáři?

Grudnová: Co tím myslíte?

Ščuka: Protože je zvyklý jeho holit! Je zvyklý jeho methodě, a na methodě mnoho záleží. (Usedne.) Je-li vám libo, milostivá, přejdeme k věci.

Grudnová: Povězte mi upřímně, co soudíte o té naší roztržce? Nevěřím, že byste byl opravdu nadšen pro svého chefa!

Ščuka: Opravdu, nadšen nejsem pro nikoho!

Grudnová: Jste divný politik. Národ se rozdělí na dva tábory a vy zůstanete chladný.

Ščuka: Ale prosím vás, milostivá — jaký pak národ se rozdělil? Kdo se stará o to, že doktor Grozd urazil vašeho manžela?

Grudnová: Máte docela zvláštní názory. Ale nemůžete tvrditi, že je Grozd docela poctivý člověk.

Ščuka: Netvrdil jsem toho!

Grudnová: — a že by byl tudíž odpor proti němu neoprávněný — (Živě.) Hledte, na ten způsob je v naší věci přece něco krásného, prospěšného pro celek. Soudíte-li střízlivě, musíte dokonce v jistém smyslu schvalovati naše jednání. Měl byste nás přímo podporovati — ne zjevně —

Ščuka (s utajeným hněvem): Ah —

Grudnová (rychle): Ne, prosím, nerozumějte mi špatně. A můžete udělati maličkost — která by pro vás nebyla nečestnou a která by nikomu neškodila. Celá věc by se stala docela přirozeně, bez hluku; nikdo by nejmenoval vás — —

Ščuka: Prosím, vyložte!

Grudnová: Před několika lety zemřel, tuším, v kterémsi zapadlé vesnici člověk, který byl velice geniálním, jenže neuměl žít! Nyní je zapomenut. A že je zapomenut a že zemřel v bídě, je vinen více méně dr. Grozd.

Ščuka: To myslíte člověka, kterého jste jednou nazvala opilý reformátorem —

Grudnová: Ano, reformátorem byl a žil výstředně. Psal knihy, které nebyly tisknuty; k vůli jediné věci, kterou dal tisknouti, vyhnal jej Grozd ze služby a zničil jej jednou pro vždy. Je to pravda?

Ščuka: Může to býti pravda; ale lidé nevědí, je-li to pravda či ne. Každá věc na světě má své pro i proti; podle toho, jaký je ten, kdo se jí zabývá.

Grudnová: Vy máte jeho psaní z posledních dob?

Ščuka (velice chladně): Říkají, že psal psaní.

Grudnová: Tedy nechcete?

Ščuka: Odpusťte, milostivá.

4. výstup.

(Předešlí, Kadivec.)

Grudnová: Ah — pan Kadivec?

Kadivec: Ano, milostivá. Především abych vás velmi prosil za odpuštění. Nikdy ve svém životě jsem vás nechtěl urazit!

Grudnová: A co jste myslel tehdy u Grozdových?

Kadivec: Čert mne popletl. Někdy napadne člověka hloupost, které se musí zbavit.

Grudnová (chladně): Zůstaňte, pane Ščuko!

Ščuka: Odpusťte, milostivá, že jsem vás vyrušoval. (Pozdraví Kadivce a odejde.)

5. výstup.

(Grudnová, Kadivec.)

Kadivec (po celou dobu neklidný, sedá a vsává): Je to delikátní věc, milostivá; neslušně delikátní. Ať to vezmu, kde chci, všude je něco choulostivého. Nedá se to povídati na žádný způsob.

Grudnová: Rozmyslete si to trochu.

Kadivec (rozčilen): Ptám se vás, k čemu bylo potřebí toho člověka? Který čert ho sem přinesl? Co má vůbec co dělati v našem městě? A je vůbec k nějakému užitku? — Docela k žádnému, je zbytečný člověk — živá duše by ho nepohřešila, kdyby zahynul v tu chvíli. Ano, s největší radostí bych mu zazpíval pohřební píseň — jen ať umře.

Grudnová: Který člověk?

Kadivec: Gornik! — A jak důstojně chodí; na první pohled dalo by se soudit, že je poctivý — — — Ale má postranní záměry, za každým slovem už na očích mu vidím, že má postranní záměry: »Klaním se, slečno Matildo.« — Vidím tě bratře, jak dobře tě vidím. Nic jiného než víčko se mu zachvěje, a v tom okamžiku jsou na dlani všechny jeho postranní záměry!

Grudnová: Proč je vám tak protivný?

Kadivec (klidně, vzpomíná se): Protivný? — Naopak, chtěl jsem říci, že je docela rozumný, poctivý a úctyhodný člověk! Na světě je málo takových lidí. Jen tu a tam se někdy některý narodí, který je mu trochu podoben. — Také je velice důstojný člověk! (Vstane.) Ale čert ví, proč tak málo cestuje! Je-li člověk mlád a má peníze, vždycky přece cestuje, ne? On nejede nikam, sedne si a sedí. Proč nejede do Vídně — do Paříže — do Moskvy? A tolik zajímavého je na světě. Nechtěla byste mu to říci — milostivá?

Grudnová: To jste mi přišel říkat?

Kadivec: Ne naopak — Já myslím — čert ví — já myslím, že je Gornik velkým štěstím pro náš národ — že bychom bez něho vůbec nemohli býti — Zvláštní radost mne pojme — kdykoli ho vidím. — Co myslíte, milostivá — kdybych ho zastřelil . . .

Grudnová: Jak?

Kadivec: Odpusťte, chtěl jsem jen říci — konečně je pravda: co se mu dá vyčítat? Nic — Přeji mu vše nejlepší! — Na svém místě, myslím, by pracoval velmi užitečně a — — a — — a tak dále. Ale to je to, že není na svém místě! A tak se bojím, aby se úplně nezkazil. Jsou totiž lidé, kteří jej kazí. — Proto by bylo pro něho dobré, kdyby změnil společnost.

Grudnová: V jakém smyslu? Jakou společnost myslíte?

Kadivec: Politickou, rozumí se — politickou — V té veliké roztržce totiž, která nastala tak z nenadání, čert ví jak — jsem já — — upřímně řečeno — úplně na vaší straně. — Proto bych si přál, aby také ten podvodník, Gornik totiž, nechodil po špatných cestách. — On je veliká moc, velmi obratný člověk, velmi obratný — milostivá a já přímo toužím, abyste ho získala pro sebe.

Grudnová: Velmi prospěšný člověk je to — —

Kadivec (patheticky): Nabízím vám svoji pomoc, milostivá. Gornik se musí vytrhnouti z té špatné společnosti — tam není pro něho místa — nijak! Zvlášť je třeba hleděti, aby ne-

navázal nějakých přenáhlených milostných poměrů. To je pro mladého člověka velice škodlivé.

Grudnová: Ovšem, že je to škodlivé — — Věfte mi, pane Kadivče, jsem vám nevýslovně vděčna za krásné poučení! — Opravdu, Gornika je třeba vytrhnouti. Co si počne u Grozdových? Chodí tam často?

Kadivec: Říkám vám — Neustále tam civil! Přijdu do pokoje — a ohlédnu se — Gornik! — v salonu — Gornik! — — Za každým stolem, na každé židli, na stěnách a na stropě — to jest strašné! — Jsou sice radikální prostředky — ale je v nich něco nepříjemného.

Grudnová: A co je s jeho ženitbou?

Kadivec: S jeho ženitbou není nic — docela nic — nebude nic! — Směšno, tak mladý a ženil by se! Pro něho vůbec není nic takového! — a u Grozdových už docela ne!

Grudnová: Máte pravdu, to by nebylo pro něho.

Kadivec: Ne, nebylo by to vhodné! (Vstane.) Velice jsem rád, milostivá, že jsem vykonal svoji povinnost, a na ten způsob posloužil národní věci. Jsem totiž přesvědčen, že by bylo pro národ velkým neštěstím, kdyby se takový znamenitý a vlivný člověk zničil u Grozdových!

Grudnová: To se nesmí státi a nestane se to, buďte ujištěn.

Kadivec: Myslíte?

Grudnová: Rozhodně. Vděčnost národa je vám zajištěna. Na shledanou!

Kadivec: Má poklona, milostivá. (Odejde.)

6. výstup.

(Grudnová, později panská.)

Grudnová: Nyní mám tedy jakýsi poctivý důvod. (U zrcadla po krátké pomlčce.) Je-li v něm trochu krve, nebude věc těžká — — — Je sice hlupák, ale v těch věcech není právě třeba, aby byl duchaplný (prohlíží pozorně svůj obličej) — — ah — — (Po krátké chvíli zazvoní.) Není tuhle vráska, docela malá vrásečka? — (Panská vejde; Grudnová ve středu pokoje.) Lino, podívejte se sem — u oka, tam v koutku — nevidíte nic?

Panská: Nic, milostivá!

Grudnová: Nic? (Obrátí se do zadu.)

Panská: Docela nic!

Grudnová: Docela malá, maličká vráska? (Obrátí se v pravo.) Podívejte se dobře!

Panská: Docela malá, maličká vráska! —

Grudnová: Ah — — (zamyšlena) Včera ještě nebyla!

Panská: Včera ještě nebyla. Ale obrátíte-li se k oknu, není ji viděti, v šeru také ne!

Grudnová: To se rozumí, že v šeru také ne! — Když padá světlo přímo do obličeje —

Panská: — není vidět —

Grudnová: Je-li půl obličeje osvětleného —

Panská: Ano, je-li půl obličeje osvětleného —

Grudnová: Hm! — (Mávne rukou, panská odejde.) Když má člověk muže, který za nic ne-

stojí — (stojí před zrcadlem; venku hovor a smích).
Už doma? — To by bylo hloupé!

7. výstup.

(Grudnová, Gruđen, Siratka, Kremžar, Klauder, všichni veselí a se smíchem.)

Klauder (hřmotně): Znamenitě jsme jim dali! — Kramáři — ha, ha!

Siratka: Vítězství je úplné!

Grudnová: Jak to šlo?

Gruđen: Poražení — zničení —

Klauder! Kramáři — ha — ha — milostivá!

Kremžar: Prosím vás, pane Klaudre —

Klauder: Kramáři —

Gruđen: Grozd se bránil jako divý — bylo viděti, že si nedůvěřuje —

Siratka: Ale je to přece jen začátek — začátek byl dobrý — dotkli jsme se tam, kde nejvíc bolí! Jejich kramaření se službami, koncesemi jsme vynesli na světlo — — to byl poprask — —

Kremžar: Myslím, že toho bylo trochu mnoho — Jen klidněji — jemněji — Ve skandálech je vždy něco nebezpečného —

Siratka: Eh, vy profesore — ale co je teď nejpřednější!

Gruđen: Co je nejpřednější: listu je nám potřebí — Bez časopisu ničeho nepořídíme.

Grudnová: Ale k tomu je třeba kapitálu!

Kremžar: Hm — ovšem —

Klauder: Eh — kapitál — kapitál —

Kremžar: Prosím vás, pane Klaudře!

Siratka: Kdybychom měli Gornika —

Gruden: Ah — s Gornikem nic není!

Grudnová: Proč ne? (Gruden mávne rukou a jde stranou.)

Kremžar: Vhodnou taktikou, důstojnými, opatrnými kroky by se ho dalo získati.

Grudnová: Musíme jej získati!

8. výstup.

(Dva městští radní. Předešli.)

1. městský radní: To vám byl skandál!

2. městský radní: Grozd spěchal ke Gornikovi — horem pádem.

Grudnová: Ke Gornikovi?

2. městský radní: Nedostal ho, Gornika. Potkal jsem ho právě na náměstí; Ščuka byl s ním!

Grudnová (na levo ke Grudnovi): Mně je v tomto okamžiku nepříjemná ta společnost! Pozvi je kamkoli — —

Gruden: Jak to?

Grudnová (nervosně): Nic zvláštního. Je mi nepříjemná! Dovolte, pánové, abych vás pozvala na zítřek k večeři. Máme mluvit o důležitých věcech.

Klauder: Kramáři! — To byla rána, ha — ha!

Grudnová: A zvláště vy, pane Siratko — vy jste naše naděje a podpora — — takřka naše literární pozadí!

Siratka: Pozadí?

Grudnová: V dobrém smyslu! —

Kremžar: Tedy rozhodně — co se týče listu.

Grudnová: Právě o tom si promluvíme!

Siratka: Tedy, milostivá — —

Grudnová: Na shledanou, ale zítra jistě!
(Všichni kromě Grudna odejdou.)

9. výstup.

(Gruden, Grudnová).

Gruden (vezme s pohovky hůl a klobouk):
Dej si pozor, Heleno! —

Grudnová: Hm? —

Gruden: Nemám rád toho člověka —
Gornika —

Grudnová: Ty také ne?

Gruden: Ne!

Grudnová (náhle vážně): V této době není třeba, abys mi přicházel s takovými hloupostmi! Vidím docela dobře, jaká hloupost tě zneklidňuje, ale to není ke cti — ani tobě, ani mně —

Gruden: Dostačí, že ho nesnesu!

Grudnová: Tedy ty ho nesneseš?

Gruden: Jak jsem řekl!

Grudnová: Nechme tedy tu věc v klidu!

Gruden: Na něm nezávisí — stojíme-li či padneme!

Grudnová: Před několika dny jsi říkal, že je to od něho závislé! —

Gruden (s tajeným hněvem): Ty jsi bezohledná!

Grudnová: Nechme tedy celé té věci!

Gruden (po krátké pomlčce): Dej pozor, Heleno! (Grudnová pokrčí rameny; Gruden odejde.)

10. výstup.

(Grudnová, později Mrmoljová.)

Grudnová: Ještě ta hloupost! — Jako by právě nyní viděl tak dobře! — Dosud byl vždy — rozumným člověkem! (Jde po pokoji v pravo.)

Mrmoljová: — — Paní Grudnová, — prosím vás, paní — Grudnová —! Odpusťte, že vás vyrušuju, nyní v těch těžkých dobách — zapřísahám vás, ve jménu nejsvětějších zájmů celého národa a zvláště ve jménu slovanské vzájemnosti —

Grudnová (chladně): Je mi velice líto, velectěná paní, ale ujišťuji vás — —

Mrmoljová: Zajisté, na každý způsob, já vím, že vaše srdce je šlechetné a prosté zla — a právě proto se odvažuji ve jménu —

Grudnová (nervosně): Ne, milostivá, chtěla jsem říci, že nyní není nijak vhodná doba — —

Mrmoljová: Já jsem pevně přesvědčena, že pravda je na vaší straně, že toužíte jen po blahu národa, že spějete za vývojem, pokrokem a že chcete, ozbrojení brněním vznešených my-

šlének — ale ve jménu všeobecných zájmů a ve jménu celé —

Grudnová: Špatně mi rozumíte, milostivá! — Je velká škoda, že jste přišla v okamžiku, kdy musím neodkladně — — opravdu, velice mně bude těšit, navštívíte-li mne — ale dnes — hleďte —

Mrmoljová: Věřte mi, milostivá paní —

Grudnová: Rozhodně, s radostí —

Mrmoljová: Ale, můj bože, — to je strašné, — já doufám, že vás neurazila má upřímná slova, — ale ten bratrovražedný boj — ta nenadálá roztržka, v té době, — kdy je svatá myšlenka slovanské vzájemnosti —

Grudnová: Navštivte mne zítra — Bude mně těšit — opravdu?

Mrmoljová: To je strašné — nezdá se vám? S bohem, milostivá, a prosím vás, mějte v paměti, že je v nebezpečí všeobecný prospěch —

Grudnová: Našeho národa (mezi dvěma) zajisté. S bohem, milostivá — zítra. (Mrmoljova odejde.)

11. výstup.

Grudnová, později Gornik.)

Grudnová (v předsíni): Líno! — Nepouštějte do pokoje nikoho kromě Gornika!

Panská (v předsíni): Pan Gornik, milostivá!

Grudnová: (jde rychle k zrcadlu, na to se vrátí ke dveřím. Gornik vstoupí.)

Gorník: Vaše psaní mne potěšilo, milostivá, a přišel jsem, abyste mi vyložila své přání!

Grudnová: Prosím, posadte se! Věc není tak důležitá, nespěchá nijak; ale odpusťte, — vaše drahocenné okamžiky —

Gorník: Ah ne, milostivá, mé okamžiky nejsou drahocenné, nudím se velice.

Grudnová: Nudíte se? Nepochopitelné!

Gorník: Jistě. Obličejů vidím sice vždy dosti, ale všechny jsou stejné!

Grudnová: Konečně, — v jistém smyslu vás chápu. Zdá se vám jistě, že všichni ti lidé — kteří se vám vtírají, nemluví ze srdce, nýbrž z rozumu — totiž, že se vám blíží z chladných osobních zájmů!

Gorník: Něco podobného je opravdu, ale těm věcem jsem zvyklý.

Grudnová: A přece vám musí býti těžko; myslím, že člověk někdy zatouží po něčem jiném — po vřelosti, upřímnosti, to sobecké pokrytectví konečně ubíjí!

Gorník: Neubíjí; kdyby nebylo pokrytectví, jak bychom znali poctivost? Pokrytectvím mi nemohou odnésti ničeho a já také ničeho od nich nepotřebuji. Tak žijeme všichni společně krásně v klidu.

Grudnová: Vy jste filosof — ale přece je divné, že žijete tak krásně a v klidu uprostřed toho zmatku, mezi těmi velkými rozepřemi.

Gorník: Mne nezajímají ty rozepře. Také jim dobře nerozumím, vyložte mi, milostivá, co je v nich zajímavého?

Grudnová: Vy nevidíte nic zajímavého? Nu opravdu, zajímavost není hlavní věc; kdyby se jednalo o to, žila bych i já pěkně v klidu. Ale zde je v první řadě blaho národa! —

Gorník: Ah, ano! Ah, ano! — Nevzpomněl jsem — Tedy dovolte, je přece něco za — za těmi věcmi, abych tak řekl — — za blahem národa. Jak by se mohli lidé jinak zajímati — o blaho národa — a proč se potom hádají? (velmi zamyšleně) Hm, — něco musí býti za — za blahem národa.

Grudnová: Ano, — máte docela pravdu. (Afektovaně.) Za tím je sobectví. Ah, vy si nemůžete pomyslit, jak je to hořké! Člověk se stane malomyslným, vidí-li kolem sebe tolik sobectví, tolik pokrytectví. Ztratí radost ze všeho, naději v budoucnost a konečně celou důvěru v sebe sama.

Gorník: Milostivá, nechtěl jsem nijak —

Grudnová: Prosím, neomlouvejte se, mluvil jste pravdu. Člověka dusí ten úzký obzor, ta malicherná společnost. — Strašné jsou ty poměry, když je v prsou chvějící se srdce, svobodná duše. — Jaký je to život! — Ah, hleďte, já bych si přála člověka, který by mi rozuměl, člověka, který by neměl na sobě těch hanebných okovů — který by mluvil a žil bez bázně, bez ohledů. — Po jeho boku bych se nebála ničeho, — to by byl docela jiný život, — to byl by docela jiný boj —

Gorník (poněkud v rozpacích, naivně): Ano — zajisté —

Grudnová: Odpusťte, dala jsem se mimovolně unést. (Melancholicky.) Ale smutné je to vzdor tomu.

Gorník: Život je stále ještě před námi, milostivá.

Grudnová: Život; — ale mladost je skoro za mnou. (Nakloní se k němu.) Hleďte, dnes jsem pozorovala na svém obličejí — tu — blízko oka malou, docela malou vrásku; to je začátek; — pozorujete?

Gorník: Ne, milostivá, — co vás napadá! Nevidím žádné vrásky.

Grudnová: Jste galantní. Pravda je, že čas úžasně prchá.

Gorník: Na vašem obličejí není nejmenší stopy. — Naopak — neviděl jsem ještě krásnějšího.

Grudnová: Děkuju. Ale krása, pokud mi zůstala, je zbytečná. Neraduju se z ní už!

Gorník: Neradujete se ze své krásy?

Grudnová (důvěrně): Hleďte, drahý pane Gorníku, vede se mi jako vám. Mezi všemi těmi, kteří se přibližují k mé kráse, není jednoho upřímného, nesobecky milujícího srdce. — A já a po něm toužím — život je tak pustý — pustý —

Gorník: (v rozpacích): Milostivá —

Grudnová (s unaveným úsměvem): Ano — to se vám zdá dětinstvím. — Máte pravdu, to už není pro mne; největším zlem je, když je vřelé, láskyplné srdce — a zároveň (Vztáhne nahou ruku.) Jak dlouho ještě — a zde budou rýhy a

vrásky — Hledte, je to směšné, ale já miluju tu bílou ruku jako by nebyla moje — a ještě jen tak krátko — (Položí ruku na stůl; Gornik se jí dotkne, ona ji pomalu vzdálí.)

Gornik (rozčilen): Odpusťte!

Grudnová: Ale do té doby bych chtěla žít. (Nakloní se blíže k němu.) Někdy se mne zmocní něco zvláštního, docela vzpurný duch — a tu nenávidím všechny ty lidi, které bych měla milovat a přeju si bojů, bouří a života — ach, vy to nemůžete cítiti, nemůžete rozuměti. (Změněným hlasem, opře se nížko na pohovku.) Odpusťte, že vás nudím; mluvmе o zajímavějších věcech.

Gornik: Ne, milostivá, naopak, (v rozpacích) zdá se mi, že se stmívá? —

Grudnová: Nemáte rád soumrak?

Gornik: Ano, — zajisté!

Grudnová: Je něco krásného v tom, ležeti v soumraku na pohovce líně a bez myšlenky, zvlášť jsou-li růže v pokoji. (Vezme růži a přiblíží ji k obličeji, pololežíc.) Tak by člověk zemřel.

Gornik: Opravdu — milostivá. (Vstane, přiblíží se k ní, chce se nad ní skloniti, ale obrátí se, mávne rukou, usedne; ona naň hledí pozorně z pod víček.)

Grudnová (velice vesele vstane): Co byste řekl, kdyby vše to, co jsem právě hovořila, bylo jen vylhané, dobře sestavené, promyšlené za zvláštním úmyslem? (Hledí mu přímo do očí s veselým obličejem)

Gornik (překvapen): Za zvláštním úmyslem?

Grudnová: Kdyby to vše byla jen rafinovaná komedie? — Nesklonil jste se právě, abyste mne objal?

Gorník: Milostivá! (Blíží se k ní, ona se mu zvolna vyhýbá.)

Grudnová (pomalu, tišeji): Pane Gorníku — (Opět se směje, zvolna, svůdně.) Všechna ta slova, — snad byla všechna ta slova řečena jen proto, abyste se sklonil — jen abyste se sklonil, vy, — nešiko. — Ale rozhodně si nemyslete — protože se již stmívá —

Gorník (rozechvěn): Nechte, ať se stmívá — (Vezme ji za ruku, ona se mu lehce vyvíjí.)

12. výstup.

(Předešlí. Gruden.)

(Gorník a Grudnová přijdou do středu pokoje.)

Gruden (klidně, s ledovým obličejem přejde mimo, u pokoje v levo se obrátí, postoupí o krok k Heleně se skloněnou hlavou a zastaví se).

Grudnová (mávně prozíravě proti němu a odchází v pravo do pokoje.)

Gorník (jde ve velkých rozpacích zvolna k východu).

(O p o n a.)

JEDNANÍ III.

(Velmi elegantně upravený pokoj u Gornika, ale ta elegance je velmi křiklavá, málo vkusná. Vchod v pravo, pokoje vzadu a v levo.)

1. výstup.

(Gorník v ranní toaletě a chudě oblečený mladý člověk).

Ml. člověk: Poněvadž je tedy známa vaše veliká dobrotivost a poněvadž jste jako bohatý a vlivný člověk přímo povinen a nucen, abyste se staral o jiné, kteří vám ničeho neudělali a žijí přes to hůře než vy —

Gorník: Ano, ano (vezme z tobolky zlatku).
Prosím.

Ml. člověk: Děkuji. Na shledanou! (Odejde).

2. výstup.

(Gorník a jeho sluha.)

Gorník (sám, zamyšlen): Jednou za soumraku přišel ke mně, ulehl na sofa a usnul. Dříve jsem ho nikdy neviděl. Rád bych věděl, co se mnou mají v úmyslu, proč mne ze všech

stran napadají. Nyní abych se oženil, ale já nemám chuti se ženiti. — Zdá se mi, že jsou všichni ti lidé neobyčejní kujoni. — Petře! (sluha vstoupí). Chystej věci, Petře! Vrátime se do Hořenska. Není ti dlouhá chvíle, Petře?

Sluha: Nudno; je příliš mnoho lidí!

Gornik: Tedy vše v tichosti připrav, Petře, není třeba, aby to někdo zpozoroval. Ztratíme se potichu, tajně.

Sluha: Je příliš pozdě!

Gornik: Jak to?

Sluha: Celé procesí půjde za vámi!

Gornik: Přichystej kufry, Petře a nech ostatní, jak je, nepojedeme na Hořensko, nýbrž do Vídně.

Sluha: Do Vídně?

Gornik: Nebo do Paříže nebo do Moskvy; kamkoli. Připrav zavazadla! (Petr odejde, ale hned se vrátí.)

Sluha: Někdo přišel!

Gornik: Už tak záhy? (Usedne resignovaně ke stolku vzadu v levo.)

3. výstup.

(Gornik, Gruden.)

Gruden (nevlídně): Má poklona, blahorodí! (Usedne v předu v pravo.)

Gornik: Dobré jitro! (Zůstane na své židli.)

Gornik: (Vstane, jde ku předu, aniž by se podíval na Grudena.)

Gruden (vstane, jde do zadu; rychle): Víte, co, pane Gorniku, věc se musí vyjasnit, jinak to nejde! Já nepovolím — na žádný způsob ne — buďte přesvědčen!

Gornik: Nu, prosím vás, povězte mi přece — —

Gruden: Na žádný způsob ne! — a táži se vás, bylo-li to od vás hezké, slušelo-li se to! Vyšel jsem vám vstříc s otevřeným náručím, v mém srdci nebylo žádného pokrytectví, ani sobectví. Neznal jsem vás blíže, ani dle obličeje, ani dle charakteru. Byl jste pro mne zcela cizím člověkem. Také jsem z vás neměl docela žádného prospěchu — a mohu říci, že jsem od vás ničeho nečekal. A přece, hleďte, přijal jsem vás jako svého přítele; ve své velké důvěřivosti a dobrodušnosti, která nikde nevidí zla, podal jsem vám ruku a otevřel jsem vám své srdce — A co jste učinil vy? Co jste učinil?

Gornik: Prosím vás pro boha, pane doktore — nejsem si vědom žádného hříchu!

Gruden: Já vím, že jste to řekl z pouhé mladické lehkomyšlnosti. — Ale i to je konečně dobré znamení, neboť kdybyste byl docela zkažen, netajil byste své zloby. — Je vám zajisté známo, pane Gorniku, že rodinný život je něco posvátného, nedotknutelného. —

Gornik: O — zajisté —

Gruden: Dovolte. — A kdo naň sahá odvážnou rukou — je zlosyn — to jest — sahá-li

— naň bez zvláštního dovolení. — Manželství je takřkajíc chrám lásky, povznesený nad prósu všedního života. — Vy, pane Gorniku, jste zne-světil ten svatý chrám.

G o r n i k: Ujišťuji vás, pane Gruden, že jsem neporušil ničeho — docela ničeho — já ne!

G r u d e n: Dobře, věřím, že uznáváte sám svoji chybu a že ji chcete na jakýkoli způsob napravit. Já sám, ač v první řadě postižený vám podávám ruku, abych vás vedl po cestě po-lepšení.

G o r n i k: Ale odpusťte —

G r u d e n: U starých Římanů bývalo zvykem, že se hříšníci káli za své přečiny úsilovnou prací pro veřejné blaho. — Ale i kdyby to ne-bylo zvykem u starých Římanů, vaší povinností je, abyste vynaložil všechny své síly ku pro-spěchu národa. Ten národ se rozdělil, jak víte ve dva tábory a pravda je, rozumí se na naši straně. Ale aby právo zvítězilo, je třeba, abychom si utvořili svůj orgán, takřkajíc — brnění. —

G o r n i k (udiven a rozčilen): A v jakém vztahu je to vše? Co chcete ode mne? — kte-rého čerta? — Nic jsem vám neudělal, nikoho jsem nezkazil. —

G r u d e n: Ovšem že ne — poněvadž jste byl příliš neobratný. (Ihned vážněji změněným hlasem): Ta věc není tak lehká, pane Gorniku, nijak není tak lehká! Vy jste mně štípl a já jsem vás chytil za ruku. Jste mi něčím povinen? Docela ničím. A přece jsem vás chytil za ruku. Vzal jste

mi něco? Kdež pak — a přece jste mým dlužníkem.

Gornik (zneklidněn): Co chcete?

Gruden: Nehněvejte se, pane Gorniku — a od této chvíle pomlčme o těchto věcech; mlčme o nich, ale není třeba na ně zapomenouti. — Není třeba na ně zapomenouti, pane Gorniku! — A co se týče mých požadavků — nežádám ničeho. — Přeji si pouze, abychom zůstali přáteli — všechno ostatní přijde potom samo sebou.

Gornik: Já ještě stále nerozumím.

Gruden: Eh, však vy porozumíte! A i kdyby jste nerozuměl, nebyla by žádná škoda. — Raní-li mne někdo, žádám odškodné — veliké odškodné! — přes to zůstaneme přátely.

Gornik (vážně): Mýlíte se, pane doktore — věci se nemají docela tak; řeknu vám upřímně, že jsem se tehdy nerozumně přenáhli. Mluvme o tom přímo; věc je sice delikátní, ale na tom nesejde. — Čím dříve bude u konce, tím lépe — tedy.

4. výstup.

(Předeší, sluha.)

Sluha: V předsíni čeká slečna —

Gornik: } Slečna?
Gruden: }

Gornik: I vy jste překvapen?

Gruden (vstane): Takhle to nepůjde — to je poněkud proti smlouvě. —

Gornik: Jaké smlouvě?

Gruden: Smlouva by byla pro mne příliš špatná! Tak to nepůjde, pane Gorniku!

Gornik: Ah — vy myslíte. — Petře, ať slečna vejde.

5. výstup.

(Matilda.)

Gornik i Gruden: Ah! (Matilda zůstane ve dveřích.)

Gruden v rozpacích: Já — odpusťte -- nevěděl jsem —

Gornik (směje se): Nic nevadí, pane doktore — nic nevadí — přáteli zůstaneme vzdor tomu Zmýlil jste se poněkud — či jste se nezmylil?

Gruden: Myslil jsem —

Gornik: Očekával jste -- — ne — — tak velice jsem neporušil vašeho chrámu — má poklona, slečno!

Gruden: Takovou intimní společnost nechci rušiti — dovolte, pane Gorniku —

Gornik: Na shledanou pane doktore. (Gruden odejde.)

6. výstup.

(Gornik, Matilda.)

Matilda: Pane Gorniku, sedněte si tam do kouta a ani se nehněte! (Usedne na krajní židli v popředí na pravo blízko dveří.)

Gornik: Ale, slečno —

Matilda: Sedíte tamto v koutě a ani se nehněte —

Gorník (usedne v levo vzadu): Co poroučíte, slečno?

Matilda: Vy se se mnou chcete zasnoubiti, pane Gorníku?

Gorník (vstane): Já? — odpusťte, slečno Matildo. —

Matilda: Ne, ne — sedťte, prosím — Povězte mi, co vás sem přivedlo? Kdo pak vás volal?

Gorník (usedne): Ale, já vám řeknu, že jsem nikomu nic neudělal — nikomu nic. Věřte mi, slečno Matildo, že jsem docela nevinný.

Matilda: Nejste nevinný — nijak! Všechny lidi jste pohoršil, celé město jste znepokojil. Přišel jste jako bouře — a místo abyste šel svou cestou dál — sedíte tu a — ženíte se!

Gorník: Slečno Matildo!

Matilda: Ne, ne — sedťte prosím! — Jak dlouho tu myslíte ještě zůstat?

Gorník: O, já — slečno Matildo —

Matilda: Žádných vytáček! Lidé už vás mají dost — věřte mi. Jste sice velmi slušný a rozumný člověk — a nic zlého se vám nedá vyčítati. Ale proč děláte takové hlouposti? Proč nenecháte lidi na pokoji? Kam přijdete — nactropíte nepořádek a skandál.

Gorník: Ujišťuji vás —

Matilda: Nepořádek a skandál děláte! — Tak jste přišel k nám — když jsme docela nic netoužili vás vidět! Jste sice velice laskav a všichni si vás vážíme, ale proč jste přišel právě

k nám a v takové době, kdy vás bylo nejméně zapotřebí? — Žádal jste už o moji ruku?

Gorník: Ne — nijak, slečno Matildo. —

Matilda: Nedělejte to — říkám vám; v tom okamžiku odjedu do Vídně — do Paříže — do Moskvy.

Gorník (udiven): Vy také?

Matilda: Také?

Gorník: Řeknu vám upřímně, slečno Matildo, že jsem nikdy nemyslel — že jsem ani z daleka neměl v úmyslu (na okamžik rozčilen) — zkrátka, to je trochu mnoho. — Povězte mi, proč mne tak pronásledujete?

Matilda: Proč jste se tak rozzlobil?

Gorník: Nikdy v životě jsem neměl v úmyslu se ženiti. — Nač je mi potřebí ženiti se? Kdo pak řekl, že se hodlám ženiti? Nijak ne! — Nikdo v našem rodě se ještě neženil. — Ani já ne! — Nikdy ne! Jednou pro vždy ne!

Matilda (vstane): Ah? S Bohem! (Odejde.)

7. výstup.

(Gorník, později sluha.)

Gorník (hledí udiveně ke dveřím, klidně): Sám d'as ví, co to bylo. Tady žijí lidé docela zvláštního druhu. Trápí se divnými věcmi a i mne do nich zatahují. — Petře! (Sluha vstoupí s psaním a časopisy.)

Sluha: Dopisy a noviny!

Gorník: Přichystal jsi už zavazadla, Petře?

Sluha: Ještě ne!

Gornik: Připrav je. (Sluha odejde — Gornik prohlíží psaní.) »Blaho národa« — ahm — »Pomocí vašich značných prostředků a vašeho neobyčejného vlivu« — ahm — »Grozď sobec« — ahm — »Gruden kujon« — ahm — »Profesor Kremžar«. — Kdo pak je ten profesor Kremžar? Rád by podváděl na vlastní pěst — zvláštní člověk, ten profesor Kremžar! (Vezme jiný dopis, otřese se): Fuj — kdo mne tehdy popletl? Ta žena má v sobě něco neobyčejného! — A její muž — jaký padouch. (Vstoupí sluha.)

Sluha: Profesor Kremžar.

Gornik (resignovaně): Ahá—á—! (Sluha odejde.)

8. výstup.

(Gornik, Kremžar.)

Kremžar: Má poklona, blahorodí!

Gornik: Dobrý den!

Kremžar: Přišel jsem, blahorodí, abych si s vámi pohovořil o velmi důležité a zároveň delikátní věci.

Gornik: Prosím, posaďte se.

Kremžar (usedne v levo): Jistě je vám už známo, jak žalostné doby přišly na náš národ. Nikde pravé práce, nikde vážnosti, nikde nezištnosti. Kam se obrátíme —

Gornik: Opusťte — pane profesore — ale ujišťuji vás, že tím nejsem vinen. Jsem úplně nevinný v těch věcech.

Kremžar: Ne — ne — ne — blahorodí! Jak přicházíte k tomu, že bych vás vinil? Zcela naopak, jen vy jste naše naděje, vy jste takřka jediný sloup, o který se opírá naše polorozpadlá budova. Dovolte, prosím, abych mluvil důvěrně a přímo. — Poněkud už jsem se vám zmínil ve svém psaní jen lehce — proč se musí pracovati opatrně — opatrně — — opatrně, — —

Gornik (roztržitě ve špatné náladě): Ano — ano — opatrně!

Kremžar: Vy jste tedy úplně mých názorů; to mne velice těší! Nic není lepšího, než když si lidé rozumějí. Ale abychom mluvili o věci — Doktor Grozd — — —

Gornik: O tom jste už mluvil — —

Kremžar: Ano — doktor Grozd je pravý trest boží pro náš národ. Jaký sobec! Myslíte, že je mu opravdu něco svatým? — blaho národa na příklad? (Opovržlivě): Ah — on myslí jen na sebe, na své břicho.

Gornik: Myslíte? Tedy je to velice ničemný člověk.

Kremžar: Neobyčejně! A dr. Gruđen? — Také ten je takřka boží metla pro národ! To je potměšilec, plazí se a plní svou kapsu. Za shnilou hrušku prodal by celý národ a jeho blaho! — A podíváme-li se dále, jací jsou to lidé? Samá banda, všichni do jednoho. Křičí, strkají se, předhánějí se, také topí jen proto, aby se ohřáli sami. — Můžete si myslet, jak je v takové době u srdce poctivému člověku. Co se stane s národem, ptám se vás?

Gornik: Já nevím — opravdu ne!

Kremžar: Vidíte! — Můj návrh je ten — ale především tajně, tiše, zvolna! — Jen žádného hluku. Ať se spojí všechny mírné, střízlivé, pravdy-milovné živly — s vámi v čele. —

Gornik: Ah — ne — ne — ne! Já, odpusťte, jsem nebyl ještě nikdy v čele, nemám to rád.

Kremžar: Zajisté, zajisté — rozumím vám! — Ne veřejně, rozumí se — vy stojíte vzadu, silná opora, náš sloup, takřka základ všeho. —

Gornik: Což vy nejste Grozdovým přítelem?

Kremžar: Ovšem, jsem jeho přítelem — a Grudnův také. — Proč bych nebyl jeho přítelem? Ale —

Gornik (příkře): Co chcete ode mne? — Krátce —

Kremžar: Blahorodí?

Gornik: Co chcete ode mne? (Odvrátí se): Petřel (Sluha vstoupí.) Přichystal jsi už zavazadla?

Sluha: Ještě ne!

Gornik: Přichystej je. (Sluha odejde, mezi dvěma se setká s Ščukou a Kadivcem.)

9. výstup.

(Předešlí, Ščuka, Kadivec.)

Kadivec: Dobrý den! Žádných dlouhých slov! Vyřídíme věc zkrátka a bez oklik — —

Gornik (udiven): Kterou, pane Kadivče?

Kadivec: Nemáte žádného zvláštního pokoje?

Kremžar: Blahorodí — —

Gorník (Kremžarovi): Nic — nic, pane profesore, jen nemluvte o těch věcech, jsem nevinný.

Kremžar (slavnostně, odchází): Dnešního dne už není na světě nesobeckých lidí, kteří by chtěli vynaložiti své síly a svoji péči pro blaho národa. Já si myji ruce.

Gorník (rozčilen); Ale já, pane profesore — (Kremžar se pokloní a odchází.)

10. výstup.

(Gorník, Ščuka, Kadivec.)

Gorník (mávně rukou za Kremžarem): Nikdy jsem ještě nebyl rozzloben, ale časy se docela změnily — Vy dva jste poctiví lidé — sedněte si, prosím! — —

Kadivec: Nejsme poctiví lidé, a proto si nesesedneme. Prosím, poslouchejte dobře, co vám dále řeknu: Vy, pane Gorníku, jste docela obyčejný podvodník!

Ščuka: Co tě to napadá, což jsi mi neslíbil?

Kadivec: Hloupost! — A víte, co z toho následuje?

Gorník: Docela nic nevím.

Kadivec: Vy nevíte? (Rozčilen.) Neřekl jsem vám, abyste se chytil Grudnové a nechal ostatní lidi na pokoji? Grudnová je žena pro vás, do ní se zamilujte! — Proč se do ní nezamilujete?

Gorník (velice udiven): Ale, prosím vás —

Ščuka: Kadivče!

Kadivec: Docela nic! Žádných omluv! —
Slyšel jste, co jsem vám řekl? Podvodník! Věci
jsou tedy jasné — já nebo vy. — Dosti. S bohem!
(Odejde.)

11. výstup.

(Gorník, Ščuka.)

Gorník (za Kadivcem, přede dveřmi): Vy!...
Saprmment!

Ščuka (usedne klidně): Nechte ho. Jeho
vzezření je poněkud divné. Neříkal jste včera
večer u Grozdových k vůli té dívce, Matildě?
To ho dopálilo. On je totiž do ní zamilován.

Gorník (rozlícen): Ale co mohu já — —?
Nic jsem neříkal nikomu, o žádném děvčeti! Co
je mi do toho, je-li zamilován! (Usedne, resigno-
vaně.) Ach, sám Bůh ví, jaký je můj osud! —

Ščuka: Tím lépe, když jste nemluvil. Ka-
divec se chce s vámi totiž střílet.

Gorník: Střílet? (Vstane.) Petře! (Sluha
vstoupí.) Přichystej kufry! — (Sluha odejde.)

Ščuka: Pane Gorníku, nezlobte se, poradil
bych vám docela přátelsky — něco rozumného.

Gorník: Co mi radíte?

Ščuka: Jděte odtud — ukryjte se v bez-
pečném kraji, kde není lidí — nebo chcete-li
lidi, jděte daleko, co možno daleko.

Gorník: Vy také nejste spokojen?

Ščuka: Mně je smutno a těžko — — —
 Vy jste cizí člověk... viděl jsem vás sotva několikrát a jen povrchně. Ale líbí se mi, že hlásáte veřejně, že se staráte jen o sebe a jen pro sebe žijete. Mně je velice těžko.

Gornik: Opravdu, když se to uváží, je život dnes smutný a nudný...

Ščuka: Nudný konečně není; je příliš mnoho zla a hlouposti na světě, aby mohlo být nudno... Ti lidé, které vidíte kolem sebe, nejsou nejhorší. Pracují pro sebe, starají se o sebe, fráze jsou jim nutným nástrojem a zdá se jim docela, že je ten nástroj poctivý. Ne k vůli těm lidem, kteří myslí, že jsou národ a kteří se chovají tak nesmírně směšně — — ne — k vůli těm lidem by člověku nebylo smutno. Pokud škodí, škodí většinou jeden druhému. Ale ve stínu těch lidí, pod jejich široce rozevřeným pláštěm se dějí smutné věci. Ten mystický národ, o kterém mluví a který nikdo nezná, leží na zemi už ode dávna a na nemocném jeho těle hlodají černí brouci.

Gornik: Černí brouci?

Ščuka: Černí brouci. Nic nepomůže, rozhlodají je. Není nikoho, kdo by je přímo a odvažně odehnal. — Nemoc je už velice nebezpečná — — — Ale půjdete odtud? I já bych šel rád.

Gornik: Jděte.

Ščuka: Ale to divné, kdybych přestoupil jen práh toho dusného domova, hned bych se vrátil... Poslední dny se mne zmocnila neoby-

čejná melancholie — Viděl jsem totiž, že nejsem o nic lepší než jiní, že lhu jako jiní.

Gornik: Nevadí. Lháti je třeba — — to je přece — život.

Ščuka: Nu, já jsem už toho života syt. (Vstane.) Rád bych učinil docela zvláštní krok, moje noha je připravena. Ale hleďte — nelze. Je potřebí někoho, kdo by mne postrčil, jen docela lehce a pak by to šlo.

Gornik: Nečiňte toho.

Ščuka: Co myslíte?

Gornik: Žijte v klidu. Vy jste z těch, kteří žijí velmi rychle a oběsí se, spatří-li náhodou nějaký provaz.

Ščuka: Tedy je tak souzeno... Ale nechť je souzeno... dřívě se vyplní věc, řeknu vám, dřívě se věc vyplní. (Vstane rozechvěn.) V každém člověku je kousek člověka, opravdu. A když se ten člověk vzbudí —! Uvidíte. Až se vzbudí ve služebnících pán, v otrocích král! Drahý můj, až nebude více »národa«; až budou jen lidé, jen svojí, odvážní a pyšní... králové v hadrech. Tehdy nebude více národa, který se dá voditi na rozličných uzdách, který je na prodej za groš, za přívětivý úsměv...!

Gornik: Pane Ščuko, proč se rozčilujete...?

Ščuka: Protože myslím, že čas nadešel. Bylo by dobře, kdyby lidé byli poněkud více zneklidnění, klidná voda páchne. — (Po krátkém odmlčení náhle.) Ale jdete odtud?

Gorník: Ovšem, že jdu. Je-li vám milo, provázejte mne. Mám rád dobrou společnost.

Ščuka. Nemohu. Tak bych nenabyl přiležitosti oběsiti se. (Vstoupí sluha.)

Sluha: Paní Grudnová. (Odejde.)

Gorník (polekán): Pane Ščuko, zůstaňte!

Ščuka (usmívaje se): Ah! — A vskutku jdete odtud?

Gorník: Hloupost. Zůstaňte! Prosím vás!

12. výstup.

(Předešlí, Grudnová.)

Grudnová: Byla to těžká cesta, věřte, ale byla nutná.

Ščuka: Dovolte, pane Gorníku.

Gorník (rozechvřen): Nechodte, prosím — rád bych s vámi mluvil... Do toho pokoje, prosím...

Ščuka: Jak si přejete... Má poklona, milostivá!

Grudnová: S bohem, pane Ščuko!... (Ščuka odejde do pokoje.)

13. výstup.

(Gorník, Grudnová.)

Gorník (ihned, chladně a tiše, v rozpacích): Posadte se, milostivá!

Grudnová: Pane Gorníku, nebyl můj muž u vás?

Gorník: Ano, ano ... To jest ... neříkal nic zvláštního.

Grudnová: Nic zvláštního. A co vy jste mu na to odpověděl?

Gorník: Milostivá?

Grudnová: On byl u vás a viděl jste tedy, co jsem vám chtěla říci a co jsem vám neřekla. Neviděl jste ničeho?

Gorník: Já ... abych přesně řekl ... ale nepřejete si usednouti, milostivá?

Grudnová: Tedy jste ničeho neviděl a (po krátké pomlčce, s affektovaným smutkem) snad je dobře tak. (Živěji, hlasitěji.) Ano, dobře tak, dobře je, že jste neviděl a nerozuměl. (Se zvláštním humorem.) Co jste provedl, to jste zde! Je čas, pane Gorniku, abyste ty věci ukončil ...

Gorník: Ó ano, milostivá, na každý způsob; ještě dnes jsem hodlal ...

Grudnová: Tedy jste viděl sám, že jste nepřinesl štěstí ... Opravdu, pane Gorniku, vy jste nepřinesl štěstí. Čiňte cokoli, s radostí na vás vzpomínati nebudou.

Gorník: Nu, to nic nevádí.

Grudnová: Zajisté ne. Ale co je hlavní — zapomeňte na onu chvíli! To jsem vám chtěla říci, a proto jsem k vám přišla ... Zapomeňte na onu chvíli. Když byl můj muž u vás, můžete vycítiti, proč vás o to prosím ... Tehdy byl soumrak ...

Gorník (poněkud rozechvěn): Ano ... tehdy byl soumrak ...

Grudnová: A na stole byly růže . . . Můj muž byl u vás, a proto můžete pochopiti, proč nesmí býti na stole růže . . . Cestujete daleko?

Gorník: Daleko — kamkoli . . .

Grudnová: Hledíte, vy jste šťastný člověk, kdo je takovým stvořen, dýchá snadno ten drsný vzduch, ale pro mne je příliš těžký . . . jen někdy, když je soumrak a jsou růže na stole . . .

Gorník (blízko ní): Tehdy je vám nudno?

Grudnová: Ano, tehdy je mi nudno, a to můžete cítiti, když si vzpomenete, že můj muž byl u vás. Zdá se mi totiž někdy, že by toho nebylo třeba, že by mohlo i v mém pokoji kvésti plno růží . . . Ale toho nebude . . . nyní už ne . . .

Gorník: Mohlo by býti . . . ve vašich pokojích plno růží . . .

Grudnová: Nyní už ne . . . Byla to jen jedna krásná chvíle a sotva zrozena, už zapadla v bláto . . . a to cítíte sám, vzpomenete-li si, že můj muž byl u vás . . .

Gorník (níže k ní, rozechvřen): Milostivá! . . .

Grudnová: Pojedete do jižních krajů?

Gorník: Ano — možná . . . pojedu kamkoli . . . Kam si přejete . . .

Grudnová: Tam je vysoké nebe a čistší vzduch. (Vstane.) Nic jiného. Zapomeňte tedy na tu chvíli a zapomeňte, že se pošpinilo, co v ní bylo. — Dejte mi na rozloučenou sklenici vody.

Gorník (vezme se stolu sklenici vody, chce ji podati, ale sklenice mu vypadne z ruky; rozechvřen chce ji objati): Já zůstanu . . . zůstaň! . . .

Grudnová (se mu se smíchem vyvine):
Nyní není soumrak a ani růží . . . Ale může
býti všechno, proto zůstaňte!

Gorník (rozechvěn, ke dveřím v levo): Ščuko!
Ščuko!

Grudnová (udivena): Pane Gorniku?

14. výstup.

(Předešlí, Ščuka, později Grozd a sluha.)

Ščuka: Volal jste mne?

Gorník (sluhovi): Připrav kufry, Petře!

Sluha: Hned! Doktor Grozd!

Grozd (velmi vesele): Dobrý den, pane Gorniku! . . . Ah . . . klaním se, milostivá . . .

Grudnová: S bohem, pane Gorniku.

Gorník: Má poklona (Grudnová odejde.)

15. výstup.

(Gorník, Grozd, Ščuka.)

Grozd: Měl jste krásnou společnost.

Gorník: Ano, ano, ano . . . Dovolte, abych
se trochu svlačil vodou, je mi horko. (Odejde.)

Grozd: To je ďábel! Kdo by si pomyslíl?
Zrovna k němu přijde. Ale je příliš pozdě, du-
šičko, příliš pozdě.

Ščuka: Opravdu, příliš pozdě je — nyní
je už na vše příliš pozdě.

Grozd: Naše sítě byly solidnější. (Gorník
se vrátí; Grozd vytáhne papír z kapsy.) Četl jste?
Jací komedianti! Gruden to nepsal . . . spíše

jeho žena. A na takové shnilé vnadidlo loví své ryby! My jim zahrajeme. Teď přichází naše doba! A vy, Ščuko, připravte se co nejdřív na odpověď. To »Provolání k národu« se musí učiniti směšným, roztrhati . . . Vy umíte takové věci. Bez pardonu, jako hnojem po nich, aby je bylo cítiti na sto honů . . .

Gornik: Hodláte opravdu pokračovati v té věci?

Grozd: No, prosím vás, jak pak toho mám nechat? I kdybych mohl, nechtěl bych. Ne, ne — právě nyní se cítím zdravým a silným, jako ještě nikdy. Jen když vidíme protivníka, poznáme, jak jsme silní. Co si myslil? Ve své hlouposti šlapali po mně, ať šlapou stále, rozdupatí mne nemohou. Máte víno, pane Gorniku?

Gornik (mezi dveřmi): Petřel! Přines víno!

Grozd: Pro tu chvíli převezmu hnojůvku sám. Nadávání je něco krásného. Ale ne v tichém, mžouravém, jak je vaším zvykem, Ščuko. Vy se smějete, jako byste chtěl říci: »To je darebák!« Ale neříkáte toho — Nu je třeba to říci — protože první podmínkou nadávání je jasnost . . . (Sluha přinese sklenice a víno. Gornik nalije.) Na vaše zdraví, pane Gorniku, starý příteli! Vy jste naší oporou, naší nadějí v tom krásném boji . . .

Gornik: A za jaké věci, dovolte?

Grozd: Za blaho národa, rozumí se.

Ščuka: Přidržíme se slov, která jsou v užívání.

Grozd: Tak jest. — Ráno pustíme mezi lid proklamaci. Ale nic mdlého a slabého. Kdo

mluví, ať mluví jasně a přesně. (Ščukovi.) Prohlédněte ten starý program a ohřejte ho. V programu je něco slavnostního a to působí na lid.

Ščuka (vstane).

Gornik (Ščukovi): Budete psát tu proklamací . . .

Ščuka: Ovšem že budu psát . . . proklamací . . .

Grozď: Tedy ten starý program!

Gornik: Na shledanou, pane Ščuko! (Ščuka odejde.)

16. výstup.

(Gornik, Grozď.)

Grozď: Pozval jsem k vám na dnešek několik vážených mužů, abychom si vážně a přesně pohovořili o dalším postupu a o silnější organizaci.

Gornik: Ale já, odpusťte —

Grozď: Žádného omlouvání, pane Gorniku. Já znám vaše srdce, vím, že nemáte rád skandálů . . . Ale do skandálů se nenusíte plést, postaráme se o ně sami. Vy jste takřka náš štít. Rány budou lítati, rozumí se i na vás, ale neohlížejte se na ně. Vždyť jste optimistou. A konečně je i v políčkách něco přátelského. Jen rozuměli jim je potřebí — I já jsem optimistou. (Pije.)

Gornik: Dovolte mi, pane doktore —

Grozď: Zvlášť poslední dobou. Podejte mi ruku, pane Gorniku . . . Ten boj mne nesmírně

omladil. To je život, který je hoden, aby byl žit. A vše, co se stalo, je vaší zásluhou, dovolte, abych vám z hloubi srdce poděkoval.

Gornik: Pane doktore —

Groz d: Jen vaší pomocí se stalo, co se stalo. A je dobře, že se to stalo. (Pije.) Na vaše zdraví, pane Gorniku. Jak za vámi lezli od první chvíle. Vy jste ani nevěděl, v jakém nebezpečí jste žil. Všude vám byli v patách . . . Ale moje ruka, moje ruka, pane Gorniku, je pevná. Nemyslete, že jsem spekuloval na vaše bohatství, na váš vliv ve vysokých kruzích. Snad mimochodem. Kdyby se nikdo nebyl dral o vás, byl bych vás nechal i já v klidu. Takto však se má věc jinak.

Gornik: Musím vám říci, pane doktore —

Groz d: Já vím, co myslíte. A — podejte mi ještě jednou ruku — mně je radostně u srdce. Sám čert ví — co to bylo — ale cítil jsem v tom okamžiku, když jsem vás poprvé uviděl, že se mi otevřela cesta vzhůru. Jsem sice dosti silný, abych šel sám po té cestě, a snad bych se také někam dostal; ale přece je dobře, má-li člověk připravenou hůl. Proč bych se namáhal, když to jde bez práce? A hleďte — proto je mi velice příjemno, že vstoupíme v intimní příbuzenské svazky. To jsem si skoro ani neodvážil přát, a přišlo to samo sebou.

Gornik (polekán): Já jsem neměl v úmyslu —

Groz d (pije): A nyní jsem silný, tak silný, že by mi byla bez bojů dlouhá chvíle. Mé žíly

jsou přeplněny krví. Je krásné, má-li člověk nepřátele . . .

Gornik (vstane, nerozhodně): Řeknu vám upřímně, ač je mně těžko —

17. výstup.

(Předešlí, Kremžar, Mrmolja, dva obecní radní.)

Grozd: Dobře, že jste přišli, přátelé, jen se posadte. Hned začneme. Co myslíte, pane Gorniku? Nejprve co se týče proklamace. Pane Gorniku, nejdříve nám musíte říci své mínění ohledně hlavních návrhů našeho programu. Bez vás neuděláme od této chvíle ničeho. Zapomněl jsem vám říci, že jste byl včera zvolen předsedou ústředního odboru —

Gornik: Já? — Odpusťte —

Grozd: Nebojte se, nebude vám potřebl nic dělati. Máte nesprávný pojem o takovém předsednictví.

18. výstup.

(Předešlí. Ščuka.)

Ščuka: Program se ztratil.

Kremžar: } Ztratil? — Jaký program?
Mrmolja: }

Grozd: Nic nevádí, programů je mnoho — ten nebo onen, to je konečně všechno jedno. Je třeba jen, aby slova byla dlouhá a krásná.

Kremžar: Zvlášť je třeba hlásati umírněnost, poctivost.

Groz d: Nemluvte, co vám pomůže v nynější době důstojnost a poctivost . .

Krem žar (m. radnímu): Slyšel jste ho?

1. m. radní: Ovšem. Nač je mu poctivost.

2 m. radní: Je potřebí, pánové, aby se v těch těžkých dobách, kdy je v nebezpečí národ a jeho zájmy, sdružili všechny dobře smýšlející živly v silnou četú. V první řadě je nám třeba charakternosti. Ať zhynou všechny osobní zájmy, všechny intriky —

Groz d: Co bychom o tom — vždyť jsme sami! Nechme charakternost, kde je, a mluvmé o rozumných věcech!

Krem žar: Já myslím, že pan radní mluvil velmi rozumně (Gornikovi důvěrně.) Dovolte, pane Gorniku — tehdy mně něco zmátlo, bůh sám ví, — náhle mi vlezlo do hlavy něco hloupého. Nehněvejte se, prosím! . . .

Gornik: Ó ne, upokojte se, prosím.

Groz d: Všechny ty důstojnosti, charakternosti a tak dále nám nic nepomohou. Mluvmé jasně, — nám je třeba peněz. O ostatní se postarám sám. Zvlášť vy, pane profesore, se nestavte ideálním; což myslíte, že vás neznám?

Krem žar: Prosím, co mi můžete vyčítati?

Groz d: Nic špatného, — ale proč přicházíte s frázemi? Vůbec vám řeknu všem dohromady, nechodte po špičkách za mými zády. Není smrtelníka, který by mne mohl zničiti. — Zapamatujte si to! A nyní dovolte, abych vám vložil své návrhy, co se týká našeho časopisu,

agitace a vůbec naší práce. (Náhle.) Také vy, pane Ščuko, si zapamatujte, že jste můj sluha, můj čeledín a nic jiného. Vím, že jste byl poslední dobou na vahách. Na Grudnově prahu jsou znáti vaše stopy. Ale já toho netrpím: Vy jste mojí rukou, částí mého těla ... Rozvázal se mi stěvíc, pane Ščuko, skloňte se a dokažte tím svoji oddanost! ... (Ščuka se skloní a zaváže Grozdovi stěvíc.)

Gornik: Pane Ščuko — odvrátil jsem se! ...

Ščuka (vstane): Obráťte se zase ke mně. (Vezme sklenici do ruky.) Dovolte, abych zdvihl číši v tomto slavném okamžiku. Toužil jsem dlouho a velmi vše po malém kopnutí, po lidumilném políčku. Protože člověk je slabý, bez kopanců by nebylo poctivosti a bez políčků by nebylo dobrých děl ... Nebudu vám ničeho vyčítati, vy úctyhodní lidé. — Kdož ví, co je hřích a co je ^včinnost? Ale v tomto slavnostním okamžiku, kdy se od vás loučím, je mi dobře u srdce. Stáhněte své pasy, a kdo ještě nepovečeřel, ať to rychle učiní. (Grozdovi.) Učiňte to rychle a zachyťte ruku svým nepřátelům. K vašemu plnému stolu zasednou zapomenutí sluhové, ti zavržení a otrhanci. Roztrhejte své proklamace, setřeste své starosti o národ a jeho blaho! Protože už není národa. A není více sluhů, a není více zavržených ... Je mi dobře u srdce, když vás vidím před sebou tak směšné a malé, plné starosti o všeobecné blaho, a když si pomyslím, že se od vás loučím na vždy a že vás zanechávám bez

ochrany a bez pomoci. — Vzpomeňte si na mne, třeba se smutnými pocity, a až přijde ona velká doba, pomyslete si, že musila přijíti. (Vypije a odchází.)

G o r n i k: Mnoho štěstí, pane Ščuko!

G r o z d (svrchovaně udiven, jde za Ščukou, zůstane mezi dveřmi): Blázen! Zavázal mi střevíc na levé noze! . . . (Zůstane stát zamyšlen, téměř zděšen.)

(O p o n a.)

JEDNÁNÍ IV.

(Týž pokoj jako v prvním jednání.)

1. výstup.

Kateřina, Matilda (v pravo), **Kadivec** (u okna hovoří polohlasitě).

Matilda: Ale já přece vím, že půjde, vždyť jsem byla u něho.

Kadivec (vstane): Ah! Ona byla u něho! Takhle je všechno jasné. O čem by mluvili? Milostivá, dovolte, abych vás navždy opustil —

Matilda (hlasitě): Byla jsem u něho, abych mu řekla, — —

Kateřina: Pst. — Papá spí! — —

Matilda: Konečně — my dva spolu přece nemluvíme! — Dovolte, pane Kadivče, nemluvila jsem s vámi!

Kadivec: Já také ne . . . (Rozčilen.) Vůbec, co máte s ním co dělat? Proč jej obtěžujete, nechte ho v klidu, i on vám dá pokoj. Já vás znám až do duše!

Kateřina: Pst! — Papá spí. —

Kadivec: Ah, papá . . .

Matilda: Jak chcete . . . Neřekla jsem ničeho — k čemu vlastně ta hádka?

Kateřina: Ale vždyť to je jasné. Gornik půjde, když to sám řekl, že půjde, tedy půjde...

Kadivec: Proč se tedy nechce střílet?

Kateřina. Ale vždyť přece půjde . . . Papá má divné myšlenky . . . Bůh ví, co ho napadlo ..

Kadivec: Nic hloupého strýcovi nenapadlo. Nebudu klidný, dokud toho podvodníka nevyprovodím na nádraží . .

Matilda: Proč pak by byl podvodník?

Kadivec: Ty ovšem mluvíš v jeho prospěch, nic divného. Tedy dovolte, slečno Matildo, nemluvil jsem s vámi . . .

2. výstup.

(Předešlí. Siratka.)

Siratka (mezi dveřmi): Je pan doktor?

Matilda: } Ne!

Kadivec: }

Siratka: Odpusťte! (Odejde.)

3. výstup.

(Předešlí bez Siratky.)

Kateřina (vstane, ke dveřím): Proč jste ho tak — —

Kadivec: Ah, to je nesnesitelný člověk — literát! .. (Změněným hlasem.) Řeknu vám docela upřímně, že toho podvodníka, Gornika totiž, — nepůjde-li co nejdříve odtud — zkrátka, řeknu

vám, že mám velké plány... když já ne, on také ne! Tak se věci mají!

Matilda: Nu, aby právě tvá vůle —

Kadivec (rozčilen): A já říkám — moje vůle, a právě moje vůle. Tobě ovšem na mně nezáleží, — ale to je jedno.

Matilda: Tobě na mne nezáleží — ty jsi nesnesitelný —

Kadivec (blíží se): Ah —

Kateřina: Pst! Papá spí.

4. výstup.

Předešlí, Grozd (ze svého pokoje).

Grozd (mluví po celou dobu neobyčejně stísněně):
Nebyl tu ještě Gorník?

Kadivec:	}	Ještě ne!
Matilda:		
Kateřina:		

Grozd (zívaje): A — oh — — Fráňo?

Kadivec: Pane doktore?

Grozd (udiven): Pane doktore?! (Mávne.)
Ty, Fráňo, bylo by dobře, kdybys trochu víc studoval! Potloukáš se jen tak bez práce. A nad to se mi zdá, že se zabýváš hloupostmi.

Kadivec: Jdu studovat, — hned... (Odejde.)

Grozd (hledí udiven za Kadivcem): Ah! ...
(Matildě.) Jak vypadáš, Matildo? Přijdou hosté.

Matilda: Hned, strýčku! (Odejde v pravo v předu).

5. výstup.

(Grozď, Kateřina.)

Grozď (hledí udiveně za Matildou): Ah! (Chodí nahoru a dolů, usedne.) Divný je ten život... Nikdy mi ještě nenapadlo, abych odpoledne spal. Ale dnes se mne zmocnila zvláštní únava.

Kateřina: Nejsi nemocný, Antoníne?

Grozď: Nemocen? Ne. Jen mi lehlo něco na prsa, na ruce, na nohy... Byl tu někdo?

Kateřina: Siratka přišel.

Grozď: Bůh s ním. (Po pomlčce.) Podivný je ten život, je mi u srdce docela hloupě... Představ si, co se mi zdálo, právě teď před půl hodinou. (V předu mluví zvolna a zamyšleně, spíše pro sebe.) Lezl jsem vysoko, vysoko, stále výš; všichni ostatní byli hluboko pode mnou; tisíc hlav, samé světlé plešaté hlavy — celý slovenský národ. A já lezu. Ale jaká hloupost, — lezl jsem na strmou věž — rukama i nohama. Když vylezu nahoru — představ si! — Když vylezu nahoru upozoruju, že jsem v pouhé košili. Držím se pravou a levicí se přikrývám, tisknu košili na sebe; — nu stále ještě bylo viděti mé nahé nohy a styděl jsem se... Obrátím se dolů, potají, přes pravé rameno. Tam dole se hrozně směli, impertinentně se směli. A docela i Gorník byl mezi nimi, — a já, představ si, v pouhé košili! Najednou se mihne, bůh ví odkud, kolem mých nohou něco chladného. Otřesu se, pohodím nohou, kmitne se podruhé, přes stehna... brrr... přes tělo, po zádech vzhůru, po zádech dolů... Bě-

želo to rychle, jako myš... Ale myš rostla... běhalo to po mně chladnými chodidly a chodidla byla stále větší a větší. To nebyla už myš — to bylo — ďas ví, co to bylo!... Vezmu to do levé ruky, táhnu... ale pomysli, co se mi náhle vymkne z ruky! Byla to myš? Nebyla to myš — ten blázen Ščuka to byl! A dívá se na mne udivenýma očima a praví: Co pak tu děláte nahoře, strýčku? — Hledí mi přímo do obličeje a směje se. — Co tu děláte nahoře, strýčku? — praví — vždyť vy nejste národ! a dívá se na mne a směje se. Jak pak byste byl národ — praví — vždyť jste v pouhé košili!

Kateřina: Proč tě to znepokojuje?

Grozd: Padlo mi to na prsa... Ale ty nemáš soucitu se mnou, v nejtěžších chvílích nedbáš o mé starosti...

Kateřina! Antoníne!

Grozd: Jsi mi cizejší než jiní — —

Kateřina (smutně): Kdy jsi mi dovolil Antoníne, abych se o tebe starala?

Grozd: Připrav mi svažené víno. — Jsem nějak malomyslný, mrazí mne. (Kateřina odejde.)

6. výstup.

(Grozd sám.)

Grozd: Jak se to divně změnilo; přes noc se to změnilo! Ščuka mi zavázal střevis, tehdy mne zamrazilo, i nyní mne zebe... Co jsem mu udělal? Najednou mi všechno vypadlo z rukou — bůh ví, proč, sám bůh ví, kdy — — Hledím —

ale mé oči jsou docela jiné, vše je nejasné a plno strachu, kterého dříve nebylo ... Proč mi zavázal stěvíc na levé noze? ..

7. výstup.

(Grozď, Klauder.)

Klauder (úslužně): Dobrý den, pane doktore!

Grozď (udiven): Dobrý den! ... Proč přicházíte ke mně, proč nejste u Grudna?

Klauder: Já (mávně rukou). Ah, prosím vás! Jak to, abych byl u Grudna? Nebyl jsem u Grudna. Co je mi do něj?

Grozď: Hm! hm ... Myslíte, že jeho vyhlídky nejsou dobré? Myslíte, že klopýtl, že už padá?

Klauder: Nu! — Ať si je podvodník, vždyť jsme všichni podvodníci, ale aspoň kdyby nebyl nešikovný ...

Grozď (usedne, zvědav): Pravíte, že je nešikovný? Jak pak? Klopýtl?

Klauder: Je nešikovný. Jaká byla jeho resoluce? Vstal a zakřičel, lidé poslouchali ... a na to usedne a pije své pivo, jakoby se bylo nic nestalo ... Blamoval se ... když se nějaká věc začne, má se při ní zůstat ... Já se konečně o něho vůbec nezajímám ... ať si dělá dle svého rozumu!

Grozď (vstane): A jak, vyložte mi — Ta věc mne neobyčejně zajímá ...

Klauder: Nic se nedá přesně vykládati, zastavil se, jeho krev se ochladila, chopil se toho a nechal zase!

Grozď (zamyšlen): Hm ... podlehl ... zastavil se ...

Klauder: Nemá té velké energie, a zručnosti už vůbec ne... Už držel Gornika za ruku, pak se mu vyvlékl, v nejlepším se mu vysmekl z rukou .. Vy jste jiný muž ...

Grozď: Já? Myslíte, že mám tu velkou energii?

Klauder (usmívaje se): A zručnost ... Přišel jsem tiše, pane doktore, rychle, aby mne nepředstihli ... Gratuluji vám, pane doktore ...

Grozď (v rozpacích, znepokojen): Děkuji ... Ale dovolte —

Klauder: Ovšem, ovšem ... ale já nemám žádných tajných myšlenek ... Jsem přesvědčen, že využijete svého vlivu jen pro blaho národa .. Obratně jste volil ... Jak dobře jste ho chytil .. Nu, vaše neteř je hezké děvče — proč by si ji nevzal? To je ovšem pochopitelné.

Grozď: Ah ano ... ano, tak je to tedy ... a vy jste si tedy proto pospíšil. (Náhle energičtější a důstojněji.) Já jsem nelovil, pane Klaudře. Přišlo to, jako se to stává mezi mladými lidmi. Vy jste už ode dávna zvyklý na ty zvláštní výrazy. — Děkuji za gratulaci, pane Klaudře.

Klauder (poníženěji): Nechtěl jsem vás urazit, pane doktore! Mluvil jsem upřímně, jako se starým přítelem ... Ale ujišťuji vás, s Groz-

nem jsem neměl co dělati. Nestaral jsem se o něho . . .

Groz d: Dobře, nic jsem vám nevyčítal . . .
A lidé mluví mnoho o tom ?

Klauder: O čem, pane doktore ?

Groz d: Nu, o Gornikově ženitbě . . .

Klauder: Mluví se potají . . . Rozletělo se to po městě . . .

Groz d: Dobře, dobře . . . (Chodí po pokoji.)
Děkuji, pane Klaudře . . .

Klauder: Odpusťte, pane doktore, že jsem vás vyrušoval a buďte ujištěn, že má oddanost k vám je pevná a upřímná.

Groz d: Dobře, dobře — S bohem, pane Klaudře —

Klauder (odejde).

8. výstup.

(Groz d sám.)

Groz d: Tak se tedy věci mají! Tentokrát se mi to podařilo jako nikdy v životě. Myšlenka mi spadla s nebe — docela neočekávaně a bez námahy — ani jsem se nenadál — Proč by se to musilo státi. Jak mne to napadlo, aby se Gornik s Matildou oženil. Čistě náhodou, nebylo ani nejmenší známky. Nu, proč by se s ní neoženil? Co mu zabraňuje? To byl slavný okamžik, když mi ta myšlenka spadla s nebe . . . Zde jsou dveře, zde je cesta . . . Věc je docela jasná a nemůže býti jinak . . . (Usedne.) Bože, jsem sláb a nemocen . . . Jaké divné pochyby . . .

Jaké uvažování! . . . V té chvíli, kdy ho očekávám, že přijde ve fraku a v bílých rukavicích. O, bože, proč mi ten střevíc zavázal? (Vstane, u dveří v pravo.) Matildo! —

9. výstup.

(Grozď, Matilda.)

Grozď: Nastal slavný den. Jsi připravena?

Matilda (ještě mezi dveřmi): Na co, strýčku?

Grozď: Dnes se vyplní tvůj osud, Matildo! Sedni si. Přemýšlela jsi už někdy o svém životě, o budoucnosti, o úlohách, které tě čekají?

Matilda (bázlivě): Ne, strýčku.

Grozď: To nebylo hezké od tebe, protože tě čekají velké úlohy. Život, který jsi žila dosud, byl velmi dětský a povrchní. Člověk není na světě jen proto, aby žil. Myslíla jsi už někdy na vdavky?

Matilda: Ano, strýčku.

Grozď: Aj, hleďme . . . Když jsi na ně myslila, na jaký způsob?

Matilda: Jen tak, strýčku . . . všeobecně.

Grozď: Hm! . . . Abychom mluvili k věci — (Chladně a rozhodně.) Dnes přijde Gorník — přijde totiž žádat o tvou ruku . . . (Náhle mu něco napadne, zase nerozhodně.) To jest . . . čert ví . . . ale mně je špatně, opravdu špatně. Proč mi zavázal střevíc na levé noze? (Mávně rukou, pevně.) Přijde žádat o tvou ruku na každý způsob, nic jiného. A ty mu odpovíš toto: »Pane Gorníku, poctil jste mne neobyčejně, a já vám s velikou

radostí — —« ah, hloupost! Odpověz mu, co chceš, ale důstojně, rozumně, mně k radosti...

Matilda: Ale, strýčku, on je tak nesmírně směšný.

Grozd: Zajisté. Kdyby nebyl směšný, nežádal by o tvou ruku. Já jsem připravil tu věc s velkou starostí, jako tvůj druhý otec a ochránce. Doufám, že jsi mi vděčna, jak se sluší... Večer se tedy s tebou zasnoubí, zítra přijde ve fraku a v rukavicích. Hm... zítra... je to všechno trochu divné... Čert ví, co mi lehlo na prsa.

Matilda: Je vám nedobře, strýčku?

Grozd: Kdo o tom mluvil? A když se tě bude ptát na ty věci, neklop oči, to je staromodní... Hm, divné je to vzdor tomu... (Odchází.)

Matilda: Říkám vám, strýčku, prosím vás, nehněvejte se — (Grozd odejde.)

10. výstup

(Matilda, Kadivec z leva z pokoje.)

Matilda: Nu, teď jsi to slyšel...

Kadivec (usedne, zoufale): Co dělat?

Matilda (se směje): Ale vždyť pojede! Do-cela nic se nestane... Fráňo, ty jsi tak rozechvěn... a takové maličkosti tě zneklidňují...

Kadivec: To nejsou maličkosti... Opravdu, Matildo, já jsem velmi směšný. (Jde k ní, upřímně a srdečně.) Matildo, ty dušičko, to opravdu nejsou maličkosti... Nic se nestane... zajisté nestane

se nic. Ale hled', Matildo, dušinko moje — co jich znám — jen tvé srdce je poctivé, dobré, neposkvrněné . . . A když si někdo jen pomyslí, že by ranil tvé čisté srdce a pošpinil by je, je moje srdce už opravdu raněno. Když si někdo jen pomyslí, že by se tě dotknul — já cítím, jakoby se tě už opravdu dotknul. Dokud tě neobejmu oběma rukama, pevně a těsně, oběma silnýma rukama — bude mé srdce neklidné a budu se o tebe báti. Bojím se, Matildo, když se ohlédnou na tvůj stín . . . Protože, Matildo, dušičko, ty nevíš, jak tě miluji.

Matilda: Fráňo! . . . Můžeš mne polibiti, Fráňo! . . .

Kadivec: Ty! . . . (Políbí ji.)

Matilda: A nyní —

Kadivec: A nyní je jen třeba, aby se ten člověk ztratil. Dříve nebude klid . . . Jakmile překročí jen práh svýma neohrabanýma nohama, už je zmatek. Je potřebí, aby hned zmizel.

Matilda: Dnes se přijde zasnoubit.

Kadivec: Co mu odpovíš?

Matilda (se směje): Co mu odpovím, Fráňo?

Kadivec: Ah, ano, odpust', Matildo.

Matilda: Až přijde, přivři jen trochu dveře.

Kadivec: Ale prosím tě, Matildo, co si myslíš o mně?

Matilda: Což jsi právě neposlouchal?

Kadivec: Ovšem jsem poslouchal, ale to bylo něco docela jiného. Poslouchal jsem jen tak — náhodou . . .

Matilda: Protože jsi byl právě u dveří.

11. výstup.

(Předešlí, Siratka.)

Siratka: Je už pan doktor doma?

Matilda: Ano, hned. (Ke Grozdovu pokoji.)
Strýčku! Pan Siratka!

Siratka: Na zdar, pane Kadivče!

Kadivec: S bohem! (Odejde na levo.)

Grozd (za scénou): Jen okamžik.

Matilda: S bohem, pane Siratko! (Za Kadivcem.)

12. výstup.

(Siratka, později Grozd.)

Siratka (hledí za oběma): Hm . . . Gornik by mohl býti žárlivým.

Grozd (ze svého pokoje, oblečený a obutý): Dobrý den, Siratko! Vzpomněl jste si na mne?

Siratka: Pane doktore, kdy jsem na vás zapomněl?

Grozd: Vždyť jste se chytil nejdříve ze všech Grudnova fraku.

Siratka: Já? Nikdy ne! Já jsem jen hledal, studoval.

Grozd: Vy, literáte, tropíte tedy nedůstojné věci jen k vůli studiím?

Siratka: Jen k vůli studiím —

Groz d: Šťastní lidé! Kdo vás může ukřižovati? — Tedy jste se pustil Grudnova fraku; je to špatný štít?

Siratka: Velmi špatný: Už jsem se odtrhl od něho — — Hned první hodinu jsem věděl, co se stane. Gruden je příliš málo rozhodný, málo prohnáný. Pro malé intriky je velmi schopným, ale jedná-li se o něco velkého, nespraví nic — protože je malý a malicherný — —

Groz d: Tak jej tedy posuzujete — po svých studiích. A nyní, když jste dovršil své studie, jak to bude s jeho listem?

Siratka: Nemám co dělati s jeho listem.

Groz d: Ah, to je výborné, jak to zapíráte. Sotva zavál špatný vítr, už stojí chudák sám. Je hoden soucitu, na mou duši.

Siratka: Ujišťuji vás, že neměl žádných přívrženců. Byla to jen bezvýznamná epizoda. Já na příklad —

Groz d: Vy jste jen studoval, ano . . . Ale povězte mi, co vás tak odstrašilo, proč jste utekl tak rychle — po sotva dokončených studiích?

Siratka: To mělo různé, vážnější příčiny, které jasně nasvědčovaly, že Gruden není stvořen pro tak velký úkol, jaký si sám uložil, a že není hoden v takové míře důvěry národa — —

Groz d: Ano, ano — a tak dále — Ptám se vás, co přimělo ovce, že opustily pastýře?

Siratka: Pastýř byl příliš pošetilý, to je vše — Mohl dostati snadno Gornika na svou stranu, ale v nejlepším napadla, hlupáka, žárlí-

vost . . . Neuvěřitelně! A cesta byla už tak krásně urovnaná, kdyby byl rozumný, byl byste ho vy nebyl předhonil . . .

Grozď: Ale, hleďte, já ho předhonil! Znamenitě předhonil — ne? (Jde stranou, zamyšlen.) Hm . . . znamenitě jsem ho předstihl, ovšem — — Hleďte, tak se věci mění . . . (Směje se.) Myslili jste, že už ležím? Modlil jste se už zádušní mše?

Siratka (malomyslně): Ne, pane doktore . . . prosím vás . . . já jsem nebyl mezi vašimi protivníky . . .

Grozď: Jen jste studoval — Víte co, pane Siratko, zůstaňte u mne. Ščuka se totiž zbláznil.

Siratka: Ano, pane doktore, s radostí. To, dovolu, byl vůbec důvod —

Grozď: Ha, ha, ha — — Vy jste charakterní člověk; doufám tedy, že budete dobrým žurnalistou . . .

Siratka: Nemyslil jsem tak — — mé svaté přesvědčení . . .

Grozď: No, no — —

Siratka: Ale co se týče Ščuky — je škoda toho člověka. Přes všechno soucit třeba vystoupiti proti němu. — Nesmí se dovoliti, aby takoví nehodní, svévolní lidé prodávali svůj jed mezi národem a ničili ty svaté ideály —

Grozď: Což nebyl Ščuka vaším přítelem?

Siratka: Ano — ale když jde o blaho národa, přestává všechno přátelství . . .

13. výstup.

(Předešlí, Gorník.)

Gorník. Dobrý den, pane doktore . . .

Grozď (radostně rozechvěn): Ah, blahorodí, velice jste mne potěšil. Prosím, blahorodí — (Nabídne mu židli.) Očekával jsem vás nějak s obavou . . . S bohem, Siratko, s bohem! —

Siratka: Má poklona, pánové! (Odejde.)

14. výstup.

(Grozď, Gorník.)

Gorník: Přišel jsem k vám za zvláštní záležitostí. Nemohl bych mluvit se slečnou Matildou?

Grozď: Ó ano, ano . . . ovšem, hned blahorodí . . . Věřte mi, že jsem myslil, že je vše u konce. Stalo se se mnou něco podivného . . . Po tom hloupém okamžiku, kdy mi zavázal stěvíc na levé noze — —

Gorník: Bylo to trochu divné, opravdu —

Grozď: Ano, divné to bylo, když zavřel za sebou dvěře, lehlo to na mne . . . na prsa, na obličej . . . Jsou takové okamžiky, samy o sobě bezvýznamné, které člověka zmoří, a sám neví, jak a proč . . . Od té doby jsou mé myšlenky velmi plaché a smutné. Hledte, skoro jsem vás již nečekal.

Gorník (v rozpacích): Ano . . . ano . . . a já bych také . . .

Groz d: Ale můj strach byl pošetilý . . . Nejsem bázlivec; ve svém životě jsem se ničeho nebál. Bojím se jen, vidím-li něco nového. Jak se toho mám chopiti? Kde začít? A v obličeji toho blázna, Ščuky, bylo něco nového . . .

Gornik: Ščuka není blázen.

Groz d: Ne — vždy. Někdy byl rozumný ať měl jsem ho rád. Myslím, že bych mu i nyní odpustil . . . jen ať přijde ke mně . . . I plat mu zvýším . . . jistě, vždyť je jinak schopný člověk.

Gornik: Nevěřím, že se vrátí . . .

Groz d: Snad se vrátí, rád bych, aby se vrátil . . . Ale nyní, — nyní je vše dobře; vše je dobře nyní — (Upřímně potřásá Gornikovi rukou.) Vy, pane Gorniku, jste opravdu výborný člověk. Takoví lidé se mi líbí, odpusťte . . . Tak přemýšlím, bádám, celý nemocný a znepokojený — — Přijde či nepřijde? A on, poctivý, charakterní člověk jde svou cestou mlčky a vážně, bez velikých komedií, bez sentimentálností. Vy nejste frázista, a to se mi velmi, velmi líbí — —

Gornik: Dovolte, pane doktore, vaše slova jsou tajupná.

Groz d: Nehněvejte se, drahý pane Gorniku . . . Přijde to na mne zřídka, ale když to přijde, přijde to s velkou silou! Nikdy jsem nemluvil tak upřímně, jako v tuto chvíli. Několik dní už jdou mraky nad mým domovem, ale už se vyjasnilo . . . Děkuji, pane Gorniku! . . . (Odvrátí se a přetře si čelo.) A vyjasnilo se. — Bůh ví, nepil

jsem vína a jsem opilý ... (Gornikovi.) Dovolte, tedy, drahý pane Gorniku ... (Jde k pokoji v pravo.) Matildo!

15. výstup.

(Předešlí, Matilda.)

Matilda: Strýčku?

Groz d (tiše k Matildě): Matildo, vzpomeň si, co jsem ti řekl ... Nyní jde o blaho národa ... Ah, hloupost ... Dej pozor, Matildo! ... (Gornikovi se zvláštním úsměvem. Opustím vás na několik minut, pane Gorniku ... odpusťte .. (Odejde.)

16. výstup.

(Gornik, Matilda.)

Gornik: Má poklona, slečno Matildo! —

Matilda: Dobrý den, pane Gorniku! —

Gornik: Slečno Matildo, musím vám cosi objasniti, musím vás prositi za odpuštění. —

Matilda: Proč jste ještě odtud neodešel?

Gornik: Jdu hned, — ale nerad bych, abyste na mne vzpomínala s hořkým srdcem. Zde je tak málo dobrých lidí, a vy jste z nich; proto by mi bylo líto, kdybyste mi něco vykládala ve zlé. — Řeknu vám upřímně a dle pravdy, že jsem nebyl do vás zamilován ...

Matilda (ke dveřím v pravo): Teď tedy slyšíš —

Gornik: Prosím?

Matilda: Dvéře zavrzly .. A pak?

Gornik: Pak?

Matilda: Kde se tu tedy vzala ta hloupost?
Kdo vůbec o tom mluvil?

Gornik: Já jsem nevinen. (Vážně.) Snad je vinna jakási zvláštní stránka mé povahy. Jsem totiž příliš měkký. Kdyby mi někdo řekl: »Ožeň se příteli, mně k vůli,« tedy se ožením —

Matilda: Nu, prosím vás, a řekl vám někdo?

Gornik: Ovšem. V tom je celá podivnost té věci. — Pan doktor Grozd si usmyslil — vzal mne za ruku a vlekl mne s sebou . . . A já jsem chodil za ním — — Proč se to stalo, sám bůh ví! . .

Matilda: Strýc vám řekl, abyste se oženil?

Gornik: Jestli mi řekl? . . . Ničeho mi neřekl. Vzal mne za ruku a já jsem s ním chodil. Ó bože, žalostný je můj život . . . Nemám radosti, klidu, ani přátel . . . Přijdu a sesypou se kolem mne, štipají mne ze všech stran. Po mých zádech by lezli nahoru. Jen na mých zádech jim záleží. Ale já to nesnesu, těch věcí. Mám peníze a mám známé na rozličných prestolech a hodnostech; proto si mne vybrali lidé za svého čeledína, abych jim sloužil svými penězi a abych za ně prosil u prestolů . . . Smutný je můj život . .

Matilda (měkčeji): Pane Gorniku, proč se neskryjete? Proč neprchnete do samoty, do lesa? Já na vašem místě bych si vystavěla villu vysoko v horách, uprostřed roklí a skal . . . To by bylo krásné . . Měl byste klid a radost.

Gornik: To mám v úmyslu, slečno Matildo. Chtěl jsem se jen podívat do světa. Ale

život je strašný. Je jen málo dobrých a upřímných lidí, ale já překážím všem poctivým i nepoctivým. Nehněvejte se na mne, slečno Matildo.

Matilda: Nehněvám se docela, pane Gorniku. Jen — — přišel jste tak pošetile . . Proč jste neřekl hned, že se o mne nestaráte?

Gorník: Jak bych mohl něco takového říci . . . Chtěl jsem, ale slova mi zůstala na jazyku. Uprchnouti jsem už dávno chtěl; včera večer, především: Ale něco mne drželo za kabát . . . Ah, jsem já tak měkký, tak hloupý, tak pohodlný. Není na světě nešťastnějšího člověka.

Matilda: Ale nyní přece půjdete?

Gorník: Zajisté, nyní půjdu . . Doma je vše uchystáno. Petr připravil kufry; na pohovce leží cestovní kabát, na stole hůl. Vše je připraveno. A až půjdu, udělám okliku . . . Udělám velikou okliku, abych nezašel na vaše schody a aby mi nevypadl kufr z ruky . . .

Matilda: Prosím vás, stězte se, pane Gorniku — —

Gorník: Beze strachu, tak je psáno. (Vstane.) Slečno Matildo, vzpomenete-li si na mne, nehněvejte se!

Matilda: Bůh s vámi, pane Gorniku! —

Gorník (smutně): Rád bych podal ruku panu Kadivci. Prosím, slečno, řekněte mu, že ho pozdravuji.

Matilda (ku dvěřím): Fráňo!

17. výstup.

(Předešlí, Kadivec.)

Matilda: Rozluč se s panem Gorníkem!

Kadivec: S bohem, pane Gorníku ... Proč jste se nechtěl tehdy střílet?

Gorník: Nestřílím se rád; je v tom trochu nebezpečí — Odpusťte mi, pane Kadivče, nemyslí jsem si o vás nic zlého.

Kadivec: Šťastnou cestu, pane Gorníku .. Ani já jsem vás nechtěl urazit ... ale proč jste byl tak neobratný?

Gorník: Jak je člověku souzeno. S bohem!

Kadivec: }

Matilda: } (doprovodí jej ku dveřím) S Bohem!

Gorník (odejde).

18. výstup.

(Kadivec, Matilda,)

(Kadivec a Matilda si oddychnou.)

Matilda: A strýc?

Kadivec: Hm! — —

Matilda: To bude strašné.

Kadivec: Ah — — toho nutno setřásti; je svrchovaný čas. Proč se tady potloukáme po těch pokojích, Matildo? Proč bychom nežili pro sebe — koho potřebujeme vedle sebe? Já jsem toho života syt ...

Matilda: A co myslíš?

Kadivec: Nic zvláštního. To je přece směšné .. (Vstane.) Na mou duši, teprve teď, v tom

okamžiku mi napadlo, jak nesmírně hloupé to je. Proč jsme pod dozorem? Kdo udělal něco pro mne a pro tebe? Proč bychom si nevybrali jiný byt? — — Strýc nás vychovává — jaká výchova. My dva se můžeme sami vychovávat!

Matilda: Fráňo!

Kadivec: Je to příliš hloupé! — Ty žiješ z peněz tvého otce, já z peněz své matky ... Závislí nejsme od nikoho — a přec se chvějeme před tím člověkem. To je hloupost, saprment!

Matilda: Ale Fráňo, ty jsi nevděčný!

Kadivec: Ah, vděčnost! ... Až přijde, řeknu mu energicky: Pane doktore, dejte mi účet ze svého hospodářství, o svých vydajích, o té nerozumné výchově. Mám toho života zde dost!«

19. výstup.

(Předešlí, Grozd.)

Groz d (udiven): Kde je Gornik?

Kadivec (malomyslně): Ah, ... Gornik...

Matilda: Nu ... Gornik...

Groz d: Co je s Gornikem?

Matilda: Odešel.

Groz d: Jak to, že odešel... O čem jste mluvili?

Matilda: Ah — Nic zvláštního...

Groz d: Fráňo, jdi studovat!

Kadivec: Pane doktore...

Groz d: Pane doktore? Jdi studovat...

Kadivec: Musím vám říci něco velmi důležitého.

Groz d: Hleďme, hleďme... (Rozčilen.) To je impertinentní. (Matildě.) O čem jste mluvili?

Matilda: Strýčku — —

Groz d: Co jsi mu odpověděla?

Matilda: Ale, strýčku, vždyť se mne na nic netázal.

Groz d (zděšen): Jak, že se tě na nic neptal? (Někdo klepá, vejde Grudnová.)

20. výstup.

(Předešlí, Grudnová.)

Groz d (chladně): Velice mne těší, milostivá, Odkud ta čest?

Grudnová: Dobrý den, pane doktore.

Kadivec: } Dobrý den.

Matilda: }

Grudnová (Grozdovi): Přišla jsem vás varovat, pane doktore!...

Groz d: S tebou si promluvíím později, Matildo; — a s tebou Fráňo!

Kadivec: Já bych také rád s vámi mluvil...

Matilda: Fráňo! (Kadivec s Matildou odejdou.)

21. výstup.

(Groz d, Grudnová.)

Groz d (hledí mlčky za nimi; po chvíli): Přišla jste mne varovati?

Grudnová: Ano. K vašemu i svému prospěchu.

Groz d: Ovšem — sedněte si, prosím.

Grudnová: Vy víte, že ta roztržka je velmi pošetilá.

Groz d: Kdo ji zavinil?

Grudnová: O to se nejedná! — Myslíte, pane doktore, že jsou vyhlídky na vaší straně?

Groz d: Myslím si to.

Grudnová: Tedy se mýlíte. Váhy jsou nyní docela v rovnováze, nejste v tom ani o vlas lépe. Jestliže se rozumně neobrátime, padneme všichni.

Groz d: Přišla jste ke mně v starostech . . . Do mne vám nic není, to je jisté; co tedy máte v úmyslu?

Grudnová: Na vás mi opravdu málo záleží; každý se stará o sebe. Ale právě proto jsem k vám přišla. Naše věc je vzájemná . . . Prosím, poslouchajte: Řekněme, že se rozvine boj na život a na smrt. Dosud jsme se hřáli všichni pod jedním pláštěm a pod tím pláštěm se stávaly nedelikátní věci. Začne-li boj na život a na smrt, budou vycházeti ty špinavé věci na světlo, a v jasném světle se zdají takové nedelikátnosti ještě nedelikátnějšími než opravdu jsou. Nám by to bylo nepříjemné — ale bylo by to příjemné vám?

Groz d: Kdo mi může co vyčítati?

Grudnová: Dobře — tak byste mohl říci s celou pýchou — kdybyste měl za sebou jakousi oporu. Ale hleďte, váhy jsou v rovnováze . . . I vám Gornik vyklouzl z rukou.

Grozd (postrašen): Jak, že mi vyklouzl z rukou?

Grudnová (směje se): Což opravdu myslíte?

Grozd (v rozpacích): Já nemyslím nic . . . (Jde krok po pokoji, zamyšlen a poděšen.) Tak mi vyklouzl z rukou . . .

Grudnová: Je třeba utěšiti se. Vy jste byl právě tak neobratný jako můj muž . . . Bylo něco směšného v té roztržce, ale mohli bychom se blamovati ještě víc . . . Nyní je čas, aby se věc zakryla a zapomněla.

Grozd (zvolna): Milostivá, já vám nedůvěřuji. Přišla jste, abyste ze mne dostala slovo, přišla jste mne lekat? Dnes byli u mne lidé, které jste ještě včera drželi na provázku!

Grudnová: Ale, pane doktore, jak to mluvíte? Zítřa budou ti lidé opět u mne, zavěje-li vítr jen trochu na mou stranu. Přišli k vám protože se zmýlili. Ti lidé by byli dobrým teploměrem, kdyby nebyli tak hloupí . . . Nebezpečí je docela jiné. Chceme-li zůstatí co jsme, totiž národ, je třeba, abychom dostali své věci pod střechem a abychom se připravili . . . Co jste udělal Ščukovi?

Grozd: Jak jste vy dobře vycítili, že mne někdo ranil, že mi zakolísala půda pod nohama. (Rozčilen.) Ale já vám říkám, vám všem dohromady, že to není má poslední hodinka. Velice jste se zmýlili . . . Jak mne chcete ponížiti, jak chodíte kolem mne jako kolem nemocného dí-

těte! Ale já nejsem sláb, nejsem nemocen... Proč přicházíte s těmi strašidly? Nebojím se strašidel... Což mohu za to, že mi zavázal stěvec na levé noze? Poručil jsem mu to? I vy jste se zmýlili. Co jsem ztratil v tom čase, v těch několika dnech? Nic jsem neztratil, ani trochu své moci... Vráť se ke mně kající a ponížený... Znáš své lidi... Vráť se zklamán, rozerván a sláb. Já znám ta strašidla! Mnoho jich už bylo a všichni zhynuli, jen já jsem zůstal. Zmýlila jste se ve mně, milostivá. Váhy jsou v rovnováze, vyhlídky jsou stejné? ... Hej! ... Zavolám, kývnu a národ půjde za mnou. Ano, hloupá je ta slabost; přišla jen na okamžik z hojné večere... Zmýlili jste se ve mně, právě v té chvíli, kdy stojím výše než jsem stál dříve... Gornik, že mi vyklouzl z rukou? Mýlíte se; on nemůže z mých rukou, uvázal jsem ho silnými pouty... Zmocnila se mně jakási slabost a v těch okamžicích jsem myslel i já, že klesám dolů. — Ale moje půda je pevná!

Grudnová (vstane): Tedy později, pane doktore. Myslíte-li, že není svrchovaný čas, tedy počkáme. Na shledanou.

Grozd: Nemyslel jsem to tak. Ať mne přijde váš muž poprosit za odpuštění. Mohu mu odpustit, protože z něho nemám škody ani užitku...

Grudnová: Dokud mluvíte o odpuštění, nemůže býti o vyrovnání ani řeči. Později tedy. (Stmívá se.)

Grozd: Tedy ne — — (Vejde Kateřina.)

22. výstup.

(Předešli, Kateřina.)

Kateřina: Víno jest připraveno. Chceš světlo?

Grozd: Ne. (Kateřina odejde.)

23. výstup.

Grudnová (vstane, odchází): Přišla jsem vás varovati; taková strašidla, jako je Ščuka, jsou nebezpečná.

Grozd (tišeji): Já se jich nebojím... (náhle nerozhodně): Tedy vám děkuji, milostivá... ale myslíte opravdu, že váhy jsou v rovnováze, že je svrchovaný čas?

Grudnová: Vy jste řekl, že není.

Grozd: Padlo mi to na srdce a nechce pryč! S bohem, milostivá!

24. výstup.

(Předešli, Siratka, Klauder, Kremžar přijdou zděšení.)

Siratka: Slyšel jste, co provedl?

Kremžar: To přesahuje meze důstojnosti.

Klauder: Zavřítí takového člověka! Vždyť se zbláznil! Ať ho hned zavroul!

Grozd (poděšen): Co udělal Ščuka?

Siratka: Špatný vtip udělal; ale takové vtipy jsou nebezpečné — čert ví, co se může státi z takových vtipů. Prosim, poslouvejte:

Kremžar: Takovým způsobem se ničí ideály, tak se podkopává víra v autoritu. Tomu by měla vláda zabránit.

Klauder: Policie by měla do toho sekat.

Siratka: Poslouchejte! (Velký list papíru v ruce.) Já nemluvím za ty lidi, kteří už nejsou lidmi s krví a masem, spíše číslem v tlupě, ne za ty lidi, kterým se zdají fráze o blahu národa, o ideálech národa, o autoritách, tradicích, zákonech a tak dále svatými a nedotknutelnými. Protože to už nejsou lidé, spíše čísla v hromadě, bez života a bez hrdosti... Za ty mluvím, kterým je lepší cynická pravda, než požehnaná lež!!« Poslouchejte, prosím, není to blázen? —

Grozd: Kdo to tiskl? Kdo se odvážil to tisknout? —

Klauder: Jen dál.

Siratka: Prosím. — Pane doktore, prosím. Zde mívá na vás, nazývá vás nepřímou, odpusťte, sviní.

Kremžar: Impertinentní, nedůstojné!

Siratka: Doktor Grozd by byl rád ministrem nebo aspoň dvorním radou — pro blaho národa. Rovněž doktor Gruden by byl rád ministrem nebo dvorním radou — také pro blaho národa. Vše, draží moji, vše pro blaho národa. Kdo dnes veřejně lže — lže pro blaho národa. Kdo mluví veřejně pravdu, toho činí směšným, pronásledují jej, a naposled zničí — pro blaho národa! — A pro národní ideály — ten národ má totiž ideály — a kolik ideálů. Otočíš-li se cestou neobratně, šlápneš ideálu na kuří oko!

A jaké boje se svádějí za ty ideály! Ty, drahý můj, nemáš žádných ideálů, ani nevíš, co jsou ideály, ani tvůj přítel jich nemá. Ale ty a tvůj přítel dohromady jmenujete se národem a máte ideály! A pro ty ideály bojují dr. Grozd a dr. Gruden. Doktor Grozd by dal za naše ideály svou neteř a doktor Gruden svou ženu. Pro ty ideály a pro blaho národa!

Kremžar: Impertinentní.

Siratka: Doktor Grozd a doktor Gruden jsou poctiví lidé. Proč by se nestarali o sebe, když se všichni o sebe staráme? Ty, drahý můj, obchoduješ s kabáty, doktor Grozd obchoduje s národními ideály. Rozdíl je jen ten, že se dá kabát hůře spraviti a záplatovati než obyčejný ideál.

Klauder: A lidé ho poslouchají — —

Siratka: V předměstí, v pokoutních hospodách si vybral své útulky a své lidi... Co z toho bude?

25. výstup.

(Předešlí, Mrmolja, Mrmoljová.)

Mrmolja: Pánové — pane doktore. — Nemyslíl jsem, že by v našem tichém, zbožném národě bylo možno něco takového. Pomyslete si to, prosím...

Kremžar: Četl jste to již také?

Mrmoljová: Pane doktore, ve vašich rukou je nyní záchrana, pomoc. A takového člověka jste hřál na svých prsou, aby nyní svým cynismem ničil, co vystavěli nejideálnější naši

mužové v tolika a tolika námahyplných letech, se svatou láskou v srdci, plni vznešených myšlenek, zvláště té svaté myšlenky, která dnes —

Grudnová: Pane doktore, nemyslíte, že je svrchovaný čas? (Setmí se.)

26. výstup.

(Předešlí, Gruden přiletí rozčilen.)

Gruden: Doktore, je konec, pryč s hloupostmi. Nyní musíme vystoupiti energicky, všichni společně, všichni poctiví a rozumní lidé! . . . Mně rozbili okna . . .

Všichni: Ah! — — — Kdo? — Kdy?

Grudnová: Tobě prvnímu?

Gruden: Několik nevzdělaných, napilých lidí; dělali-li to ze svévole nebo vážně — mně nebylo lehké u srdce. Bojím se takových lidí.

Grozd: Byl Ščuka mezi nimi?

Gruden: Slyšel jsem jeho hlas — smál se. Stál jsem na schodech a potom přes zahradu prchl k tobě.

Grozd: Šlápneme mu na krk, až vyvalí oči (Podá Grudnovi ruku.)

Gruden: Odpusť, doktore!

Mrmolja: Já myslím, že je to jeden z nejvážnějších okamžiků v dějinách našeho národa.

27. výstup.

(Předešlí, Kadivec, Matilda.)

Kadivec: Pane doktore, myslili jsme, že jste sám.

Groz d: Co je?

Ka divec: Představuji vám svoji nevěstu!

Groz d: Hlupáku, jdi studovat!

Ka divec: Matildo — ještě dnes půjdeme studovat — do Vídně

(Tabule v oknech zazvoní na zemi, venku hluk, smích a nesrozumitelné výkřiky; všichni poděšení; v okamžiku hluk částečně ustane.)

Hlas Š č u k ů v (pod oknem): Pane doktore — pane Grozde! (Zvolna, velmi hlasitě, zřetelně s krátkými přestávkami): Necítil jste, že jsem vás kousl — — když jsem vám zavázal střevíc na levé noze? — — Mé zuby byly — — jedovaté — — Brzy ulehnete — — a s vámi ulehne blaho národa — — a ulehnou národní ideály — — Protože začíná boj proti blahu národa — proti ideálům národa. — Na shledanou! (Okna zazvoní znovu, venku hluk a smích.)

Groz d: Pánové, shromážděte se v této těžké chvíli kolem mne. Všichni cítíme, že je v nebezpečí nejsvětější, co máme, že jsou v nebezpečí nejdražší naše poklady. Ten jed, který vydechují už ode dávna veliké zaniklé národy, se chce lstivě připlaziti i na náš věrný, nevinný národ. Pánové, mně je těžko u srdce, opusťte mne — Siratko, zavolejte Gornika, on je naše spása — zavolejte Gornika — — Matildo! — —

(Matilda a Kadivec ve dveřích.)

Matilda: S bohem, strýčku.

Groz d: Kam jdeš, Matildo?

Matilda: Do Vídně, strýčku!

28. výstup.

(Předešli, Gornik.)

Gornik (v anglickém plášti, kufr v ruce, sluha za ním): S bohem, pane doktore; s bohem, pánové, nedalo mi, abych se na vás ještě jednou nepodíval S bohem!

Kadivec: Pryč, pane Gorniku!

Gornik (se obrátí): S bohem! (Odejde.)

Grozd (zničen): Matildo!

Grudnová: Doufal jste opravdu? Byl svrchovaný čas . . . hleďte!

Matilda: } S bohem! (Odejdou.)
Kadivec: }

Grozd (zvolna na levo): Opusťte mne! . . .
Kdo to rozbil okna?

(O p o n a.)

L I D O V Á K N I H O V N A

IVAN CANKAR:
**Pro blaho
národa**

Komedie ve 4 jednáních

Se svolením autora přeložila
ZDENKA HÁSKOVÁ

C E N A 2 K O R U N Y

Dobrá románová četba:

- Bellamy Edvard: **Rovnost.** Sociální román. K 8.—, pošt. K 8.40.
- Daudet Alfons: **Krásná Sidonie.** Illustr. St. Hudeček. K 7.—, pošt. K 7.80.
- Féval P.: **Hrbáč.** Illustr. St. Hudeček. K 12.—, pošt. K 12.80.
- Hugo Viktor: **Bídníci.** Illustr. St. Hudeček. Přel. M. Majerová. V pěti svazcích. K 50.—, pošt. K 52.—.
- Chocholoušek Prokop: **Karel IV. a římský tribun lidu.** Historický román. Illustr. St. Hudeček. K 12.—, pošt. K 12.60.
- Janda Bohumil: **Husité pod Vyšehradem.** (Trilogie: Husité. — Anna Městecská. — Boček.) Illustr. St. Hudeček. K 24.—, pošt. 25.20.
- Kuděj Z. M.: **Tisíc nesmrtelných.** Vojenská historie z prvních bojů o Slovensko. Illustr. St. Hudeček. K 8.—, pošt. K 8.80.
- Kuděj Z. M.: **Mezi dvěma oceány.** K 10.—, pošt. K 10.40.
- Mann Jindř.: **V zemi všehojnosti.** Soc. román. K 8.—, pošt. K 8.40.
- Queiroz Eça: **Dobrodruh v svaté zemi.** Protikler. román. Illustr. St. Hudeček. K 7.—, pošt. K 7.60.
- Rosny J. H.: **Lidé pravěku.** Román z doby předhistorické. K 3.—, pošt. K 3.20.

ÚSTŘEDNÍ DĚLNICKÉ
KNIHKUPECTVÍ A NAKLADATELSTVÍ
(ANT. SVĚCENÝ), PRAHA II.,
HYBERNSKÁ UL. 7.

Na skladě u knihkupců!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000421865

